

Фрідріх де ла МОТТ ФУКЕ

*Переклад з німецької
Олени ПИЛИПЧУК*

Київ
"ЗНАННЯ"

УДК 821.112.2
ББК 84(4Нім)
Л12

Серія “Скарби”
заснована 2013 року

Friedrich de la Motte Fouqué
UNDINE

Ла Мотт Фуке, Фрідріх де

Л12 Ундіна / Фрідріх де ла Мотт Фуке ; пер.
з нім. Олени Пилипчук. — К. : Знання,
2016. — 158 с. — (Скарби).

ISBN 978-617-07-0164-0 (серія)

ISBN 978-617-07-0357-6 (тверда палітурка)

ISBN 978-617-07-0358-3 (м'яка обкладинка)

Повість “Ундіна” Фрідріха де ла Мотта Фуке (1777—1843) — романтична казка про трагічне кохання відважного лицаря Гульдбранда і доньки володаря водної стихії прекрасної Ундіни. Вдаючись до стилізації середньовічних легенд, письменник зумів у яскравій і поетичній формі показати таємничість природи людини, складність її природи і долі. Основа побудови сюжету — любов, найвища ознака людського духу, якій підпорядковуються всі інші стосунки між людьми і навіть життя. Повість належить до перлин світової літератури. Вона і сьогодні хвилює читача, спонукаючи задуматися над відповідальністю за долю тих, кого ми любимо.

УДК 821.112.2

ББК 84(4Нім)

ISBN 978-617-07-0164-0

(серія)

ISBN 978-617-07-0357-6

(тверда палітурка)

ISBN 978-617-07-0358-3

(м'яка обкладинка)

© Видавництво “Знання”,
переклад українською
мовою та оформлення,
2016

Присвята

О Ундіно осяйна,
Коли в старих казках уперше
Про твою ясність я почув,
Твій спів запав у моє серце.

Як ніжно линула до мене,
Звіряючи свої турботи,
Дитя ти нещене й чудове,
Що мало скромності чесноти.

Моя дзвінкоголоса ліра
Тужила довго за тобою,
За кожним словом негучним
З казок, окутаних журбою.

Усі серця ти полонила,
Хоч непростя у тебе вдача.
Й оповідь, написана мною,
Ще й нині вабить читача.

*Сьогодні всі, немов один,
Чекають знову на цю повість,
А ти, Ундіночко, не бійся,
Сміливо їм неси ту вість.*

*Вітай чоловіків шляхетних
Та найгарніших між жінками,
Яким давно запала в душі,
Ти володієш їхніми серцями.*

*Якщо ж котра спита про мене,
Скажи, що я той вірний лицар,
Що служить їм при святі й на турнірі,
Гарцює із мечем та гра на лірі.*

*Про те, як лицар прийшов
до рибалки*

Уже минуло багато сотень років з того часу, коли жив на світі старий добрий рибалка. Одного гарного вечора він сидів на порозі своєї хати і плів рибальські сіті. Чоловік жив у надзвичайно чарівній місцині. Зелені луки, що оточували його хижу, далеко простягалися аж до великого озера, і здавалося, що земля, сповнена любові, бажає дотягнутися до чистоти і ясності блакитного плеса, а вода закохано обіймає заплаву, її високі трави і квіти та приєм-

ний затінок, який кидають дерева. Вони гостювали один в одного, і тому це було так мило. Звісно, у цьому гарному місці рідко можна було зустріти людей, а то й зовсім не можна було, крім хіба рибалки і його рідні. За цими луками розкинувся страшний дрімучий ліс, куди люди переважно не наважувалися заходити без потреби, бо в його нетрях і пільмі можна було зустріти дивних істот та примар. Та старий побожний рибалка не раз спокійно перетинав цей ліс, несучи до міста, яке лежало неподалік, смачний улов зі своєї коси. Йому легко йшлося лісом, тому що він думав тільки про хороше, а крім того, кожного разу, коли заходив у горезвісний морок, звук щиро на весь голос заводити якусь релігійну пісню.

Того вечора, нічого не підозрюючи, рибалка сидів і плів невід. Аж тут його охопив жах — він почув із темряви лісу звук, ніби їде вершник на коні; і цей звук наближався. Усе, що він собі уявляв про таємниці лісу в грозові ночі, умить пролетіло йому перед очима, особливо образ довготелесого білого велетня, який безперестанку дивно похитує головою. І коли він звів погляд на ліс, то чітко побачив, що з гущавини поволі виходить чоловік, киваючи. Старий швидко опанував себе, зваживши, що з ним ще нічого дивного в лісі не траплялося і

що на його вільній галявині тим паче жоден злий дух не заподіє йому нічого лихого. Однак він щиро від усього серця почав промовляти молитву, повернувши собі давню сміливість і з полегшенням зрозумівши, що помилявся. Білий чоловік раптом перетворився на давно знайомий йому потічок, який клекочучи витікав із лісу і впадав у озеро. А звук долинав від лицаря в гарних обладунках, який верхи під'їхав до хижі крізь тінь дерев. Пурпурова накидка спадала по його фіалковому, шитому золотом підлатнику; на золотому береті колихалися червоні й бузкові пера, на золотому поясі виблискував небаченої краси меч із багатим оздобленням. Білий жеребець, який віз лицаря, був стрункішої статури, ніж бойові коні, і так легко ступав по траві, що цей зеленавий килим нітрохи не прим'явся. Старому рибалці було все ще трохи неспокійно на душі, хоча він розумів, що така благородна з'ява не може нести ніякої біди, через що він звично зняв капелюха перед паном, який наближався, і залишив його біля своїх сітей. Лицар тихо зупинився і запитав, чи він міг би залишитися тут на ночівлю зі своїм конем.

— Щодо вашого коня, пане, — відповів рибалка, — то я не можу запропонувати йому кращої стайні, ніж ця галявина, і кращої їжі,

ніж трава, яка на ній росте. А вам я охоче запропоную вечерю в моєму маленькому домі й найкраще місце для ночівлі, яке маю.

Лицаря це задовольнило, він зіскочив із коня, якого вони вдвох розпрягли, і пустив його на квітучу галявину, промовивши до господаря:

— Якщо б ви і були менш гостинні й добрі, любий рибалко, то все одно я б наполягав залишитись у вас, бо, як бачу, перед нами широке озеро, а надвечір повертатися дивним лісом — Боже борони!

— Годі про це і говорити, — сказав рибалка і повів гостя до хати.

Усередині біля печі, маленький вогник якої освітлював напівтемну кімнату, на великому кріслі сиділа немолода дружина рибалки. Коли гість увійшов, вона встала, щоб його привітати, і тут же знову сіла на своє почесне місце, не запропонувавши його чужинцеві, а рибалка при цьому мовив, посміхаючись:

— Не ображайтеся, молодий пане, що вона не запропонувала вам найзручнішого крісла в оселі, такі вже звичаї в бідних людей, що воно належить лише старим.

— Гей, чоловіче, — сказала жінка з тихою посмішкою на вустах, — ти що собі думаєш? Наш гість — християнин, і як може гарному

молодому чоловікові спасти на думку зігнати стару людину з її місця? Сідайте, мій молодий пане, — продовжила вона, звернувшись до лицаря, — он там стоїть ще досить непогане кріселко, тільки не дуже на ньому крутіться, бо одна з ніжок може не витримати.

Лицар обережно приніс собі крісло, сів у нього, і йому здалося, ніби все йому тут знайоме й він лише повернувся з далекої мандрівки додому.

Троє добрих людей почали дружню розмову. Лицар кілька разів запитував про ліс, але старий чоловік, звісно, не хотів про нього багато говорити, бо такі розмови не ведуться проти ночі, однак про господарство й іншу роботу подружжя радо розповідало й охоче слухало про подорожі лицаря, про те, що він має замок біля витоків Дунаю і що його звати пан Гульбранд фон Рингштеттен. Посеред розмови чужинець почув хлюпання біля низького віконечка, ніби хтось бризкав на нього водою. Старий щоразу невдоволено хмурих чоло, але, коли врешті на вікно вилили ціле відро води і вона затекла до хати через поганенькі віконні рами, він сердито встав і пригрозив:

— Ундіно! Припини свої дитячі забавки. Урешті-решт ми сьогодні маємо гостя у нашому домі.

Надворі стихло, тільки було чути тихе хихотіння, і рибалка промовив, повернувшись:

— Мусите це нам пробачити, мій шановний гостю, і ще дещо, можливо, теж, але вона це робить не зі зла. То наша названа донька Ундіна, яка зовсім не хоче подорослішати, хоча їй вже пішов вісімнадцятий рік. Проте, як я вже казав, у неї дуже добре серце.

— Добре тобі говорити, — заперечила жінка, киваючи головою. — Коли ти приходиш з риболовлі чи з дороги, то вона вміє бути чемна. Але зовсім інше тримати її весь день у себе на шиї та не чути жодного доброго слова. Замість того, щоб на старості літ мати поміч у хаті, я мушу постійно пильнувати, щоб її дурощі не загнали нас у могилу — це святе терпіння колись закінчиться.

— Ну що ти, — посміхнувся господар, — твоя робота з Ундіною, а моя з озером, яке інколи нищить мої дамби і рве сіті, але воно все одно мені подобається, так як і тобі, попри всі негаразди, подобається це тендітне дівча. Хіба ж ні?

— Ох, по-справжньому сердитися на неї не можна, — сказала й собі стара і схвально посміхнулася.

Ураз двері відчинилися і до хати зайшла чарівна світловолоса дівчина й сказала:

— Ви мене обманули, тату, де ж ваш гість?

У цю мить вона побачила лицаря і здивовано зупинилася перед красивим юнаком. Гульдбранд замилювався красунею і хотів уважно запам'ятати собі ці миловидні риси, бо подумав, що тільки мить її здивування дасть йому для цього час і незабаром вона відверне личко. Довго споглядаючи його, вона впевнено підійшла ближче, стала перед ним на коліна і сказала, бавлячись його золотою медаллю, яку він носив на дорогому ланцюжку на грудях:

— Гей ти, красивий милий гостю, як же це ти забрів до нашої вбогої хижі? Ти, певно, роками мандрував по світу, поки прийшов сюди? Може, ти з дрімучого лісу, гарний друже?

Стара не дала йому часу відповісти. Вона закликала її встати і братися за свою роботу. Однак Ундіна, не відповівши, взяла маленький ослінчик і сіла поруч з Гульдбрандом та дружньо сказала:

— Я хочу тут працювати.

Старий чоловік зробив те, що батьки роблять з розбещеними дітьми. Він вдав, ніби не помітив нечемної поведінки Ундіни, і хотів завести розмову про щось інше. Але дівчина його випередила, сказавши:

— Я запитала нашого чарівного гостя, звідки він прибув, а він мені ще досі не відповів.

— Я з лісу, красуне, — мовив Гульдбранд.

І вона продовжила:

— То ти повинен мені розповісти, як ти туди потрапив, бо ж люди його остерігаються, і які дивні пригоди тебе там спіткали, бо вони не могли тебе оминати?

Гульдбранд злегка затремтів, згадавши про ліс, і мимоволі поглянув у вікно: йому здалося, що зараз побачить там одну з тих дивних істот, які перестріли його в гушавині. Та він не помітив нічого, крім глибокої темряви ночі, яка була за вікном. Лицар опанував себе і саме захотів розповісти свою історію, як стара його перебила:

— Ні, пане лицарю, зараз не час для таких розмов.

Проте Ундіна мужньо піднялася з ослінчика, розкинувши свої гарні руки в різні боки, і крикнула, ставши близько біля лицаря:

— Батьку, він не повинен розповідати? Не повинен? Але я хочу, він повинен! Він мусить!

Вона рішуче тупнула своєю маленькою ніжкою, але так смішно і граційно, що Гульдбранд просто не міг відвести погляду від неї, такої розгніваної, котра ще недавно була такою привітною. Старий чоловік вибухнув обуренням. Він урешті не стримався, бачачи непослух Ундіни і неприйнятну поведінку перед гостем, а

його добра стара жінка була з ним цілком згодна. І тут Ундіна сказала:

— Якщо ви хочете сваритися і не робити того, чого хочу я, то спить самі у своїй старій продимленій халупі!

І блискавкою вилетіла з хати у темряву ночі.

Розділ другий

*Про те, як Ундіна прийшла
до рибалки*

Гульдбранд з рибалкою зіскочили зі своїх крісел і хотіли наздогнати розгнівану дівчину. Та щойно вони добігли до дверей, як Ундіна вже давно розчинилася в туманному мороці, і жоден звук її легких ніжок не видавав, в який бік вона побігла. Гульдбранд запитально поглянув на господаря дому, йому здавалося, що ця мила з'ява, яка так швидко пірнула в

ніч, не що інше, як продовження дивного створіння, яке раніше в лісі грало з ним у легковажну гру, але старий чоловік пробурчав собі в бороду:

— Це не вперше вона так з нами поводить-ся. Тепер на всю ніч нагнала страху на наші серця і прогнала сон з наших очей, бо хтозна, чи їй нічого злого не станеться, коли вона буде в темряві сама аж до світанку.

— То ж давайте доженемо її, заради Бога!
— з острахом вигукнув Гульдбранд.

Та старий заперечив:

— Навіщо? Було б гріхом, якби я відпустив вас самого на пошуки дурненької дівчини, а мої старі ноги не зможуть наздогнати вертихвістку, навіть якби ми знали, куди вона побігла.

— Ми повинні хоча б погукати її і попросити повернутися! — сказав Гульдбранд і почав відчайдушно кричати: — Ундіно! О, Ундіно! Повернись!

Старий хитав головою, кажучи, що крики не допоможуть, що лицар не знає, яка вона вперта. Але все ж він не переставав разом із лицарем гукати в ніч:

— Ундіно! О, моя дорога Ундіно! Я прошу тебе, повернись хоча б тільки цього єдиного разу.

Сталося так, як говорив рибалка. Ундіна не відгукнулася і не з'явилася, а оскільки старий не міг допустити, щоб Гульдбранд пішов шукати втікачку, вони були змушені вдвох повернутися в хатину. Вогонь у печі вже загас, а господиня, яка не брала так близько до серця, як її чоловік, втечу Ундіни і небезпеки, які на неї чигають, пішла спати. Старий знову роздмухав жар, поклав на нього сухі дрова і при світлі полум'я почав шукати кухоль із вином, який поставив між собою і гостем.

— Вам також страшно за дурненьку дівчинку, пане лицарю, — сказав він, — тому краще частину ночі говоритимемо і питимемо, ніж ляжемо і даремно намагатимемось заснути. Хіба не так?

Гульдбранд радо на це пристав, рибалка запросив його сісти на вже вільне почесне місце своєї дружини, яка вже спала, і вони удвох продовжили пити і розмовляти, як і годиться двом порядним і чесним чоловікам. Звісно, кожного разу, як тільки за вікном було чути найменший порух або й коли взагалі нічого не було чути, один з них, піднявши голову, говорив:

— Вона йде.

Після цього вони трохи часу сиділи в тиші, а потім далі продовжували свою розмову, ніби

нічого й не сталося, зітхаючи і похитуючи головами.

Оскільки чоловіки не могли говорити ні про що більше, як про Ундіну, то й лицарю не залишалося нічого іншого, як попросити в рибалки розповісти, як Ундіна прийшла до нього. Отож старий почав:

— Минуло вже п'ятнадцять років, коли я ніс через дрімучий ліс свій товар до міста. Моя жінка, як звичайно, залишилася вдома, і тоді, на наш подив, Бог обдарував нас гарненьким дитям, хоча ми були вже в досить похилому віці. Це була дівчинка, і між нами зайшла мова про те, чи ми не хочемо покинути нашу чудову галявину заради неї, щоб цей небесний дар міг зростати на обжитих людсьми землях. Звісно, у бідних людей з цим все не так, як ви собі подумали, пане лицарю, але, Господи, кожен повинен робити те, що в його силах! Отож, дорогою я думав про цю історію. Ця наша місцина була така люба моему серцю, і кожного разу, коли я опинявся серед галасу й метушні міста, мене проймала така туга, що я говорив собі: "Ось і ти незабаром поселишся на такому велелюдному місці, а то й ще гіршому!" Та я не нарікав на Бога, а навпаки: дякував йому за немовля. Я б збрехав, якби сказав, що зі мною трапилося щось незвичне в дорозі до міста і

назад, бо я там ніколи не бачив чогось дивного. Бог завжди мене оберігав.

Він зняв свою шапку з лисої голови і на якусь мить заглибився в молитву. Після того знову надягнув шапку і продовжив:

— З цього боку лісу, так, з цього, мені назустріч вийшла біда. Моя жінка йшла з очима, повними сліз, на ній був жалобний одяг. “О, Боже”, — застогнав я, — “де наша дорога дитина? Кажі!”

— Вона в того, до кого ти молишся, чоловіче, — відповіла жінка, і ми мовчки пішли в хатину.

Я шукав маленьке тільце, потім дізнався, як усе трапалося. Моя жінка з дитиною сиділи на березі озера, вона безтурботно і радісно бавилася з нею, але раптом маленька нахилилася, наче помітила у воді щось дивовижне. Моя жінка бачила ще, як вона сміялася, ніби ніжний ангелик, тримала її на руках, але враз щось вихопило дитину різким рухом з її рук і затигнуло донизу у водну глибіню. Я довго шукав маленьку небіжчицю, але не знайшов нічого, жодного її сліду.

І ось ми, осиротілі батьки, тихо сиділи того вечора в нашій хатині, ніхто з нас не мав настрою до розмови, навіть якби це було можливо крізь сльози. Ми дивилися на вогонь у печі.

Раптом щось зашаруділо біля дверей, вони відчинилися, і на порозі ми побачили чарівну дівчинку, років трьох-чотирьох, яка до нас усміхалася. Ми оніміли від здивування, я спочатку не розумів, чи це справжня маленька людина, а чи просто оманлива з'ява. І тут я помітив, що з її золотого волосся і багатого одягу скапує вода. Я збагнув, що миле дитя впало у воду і йому потрібно допомогти.

— Жінко, — сказав я, — ніхто не зміг врятувати нашу дитину. Ми повинні допомогти іншим людям принаймні тим, чим нас було обділено.

Ми роздягнули маленьку, поклали її в ліжку і дали випити теплого, вона при цьому не зронила жодного слова і тільки дивилася на нас із посмішкою своїми небесно-блакитними очима.

Наступного ранку ми побачили, що нічого страшного з нею не сталося, і я почав розпитувати про батьків та про те, як вона потрапила до нас. Але дитина розказала якусь заплутану і дивовижну історію. За її словами, вона народилася далеко звідси, за ці п'ятнадцять років я не зміг дізнатися нічого більше про її походження, вона розповідала і далі розповідає дивні речі, що ми й не знаємо, чи вона, бува, не впала з місяця. Дівчинка говорила

про золоті замки, кришталеві дахи і Бог знає про що ще. Але найчіткіше вона розказувала про те, що плавала з мамою на озері, впала з барки і прийшла до тямі вже лише тут під деревами й на веселому березжку їй стало справді затишно.

Так нам на серце лягла велика тривога і клопіт. Дуже швидко ми зрозуміли, що залишимо собі цю знахідку і виховуватимемо її на цьому місці, але хто ж міг знати, була вона хрещена чи ні? Вона й сама цього не могла сказати. Те, що вона була істотою, створеною на хвалу і радість Божу, вона знала, і не раз говорила нам про це, а що дано на хвалу і радість Божу, то вона була готова до цього. Ми з жінкою подумали: якщо вона не хрещена, то не потрібно з цим зволікати, а якщо ж таки хрещена, то при добрих намірах повторне хрещення матиме більше користі, ніж шкоди. Таким чином ми почали роздумувати над гарним іменем для дитини, бо ще й досі не знали, як її звати. Урешті вирішили, що найбільше їй пасуватиме ім'я Доротея, бо я якось почув, що воно означає дар Божий, а вона нам була дана Богом як дар, як розрада в нашій біді. Вона ж про це нічого не хотіла навіть чути і вважала, що батьки назвали її Ундіною, Ундіною вона і далі хотіла залишитися. Мені здавалося, що це язичницьке ім'я, якого

немає в жодному календарі, і тому я пішов до міста порадитися зі священником. Той також нічого не хотів чути про ім'я Ундіна, і на мої численні прохання погодився піти зі мною через дрімучий ліс для здійснення обряду хрещення в моїй хижі. Маленька стояла перед нами дуже гарно вбрана і така чарівна, що священнику невдовзі розтануло серце перед нею, вона вміла так вправно його улещувати і поміж тим так дивно впиратися, що він, зрештою, не знайшов жодної причини, чому їй не можна дати ім'я Ундіна, хоча раніше був категорично проти цього. Отож, її охрестили Ундіною і наскільки вона чемно і гарно поводитися під час святого обряду, настільки дикою і мінливою вона була надалі. У цьому моя жінка мала рацію: чого ж ми з нею натерпілися. Якщо б я вам тільки те все розказав.

Лицар перебив рибалку, щоб звернути його увагу на звук, ніби від сильного шуму води, який він вже не раз чув під час розмови, і який все сильнішав і лунав біля вікон хатинки. Обоє кинулись до дверей. Надворі вони побачили у світлі місяця струмок, який витікав з лісу, вийшовши з берегів, і ніс у вирі своєї течії каміння і стовбури дерев. Буря наростала, ніби її збудив грім з нічних хмар, які гналися за місяцем, озеро вило від поривів вітру, дерева на

галявині тремтіли від коренів до вершечків і згиналися над хвилями.

— Ундіно! Ради Бога, Ундіно! — гукали двоє наляканих чоловіків. Але не було відповіді, і вони побігли від хижі в різні боки на власний розсуд шукати її.

Розділ третій
*Про те, як чоловіки
знайшли Ундіну*

Гульдбранду ставало все страшніше і тривожніше, що довше він шукав дівчину в нічній темряві й не знаходив. Думка про те, що Ундіна була просто лісовою примарою, знову заволоділа ним з новою силою. Зрештою, від виття хвиль і бурі, скрипіння дерев, повного перевтілення такої тихої чарівної місцини галявина

разом з хатиною та її мешканцями видавалася йому майже оманливим видом, але десь далеко він все ще чув голос наляканого рибалки, що гукав Ундіну, та гучні молитви й голосіння старої господині дому. Лицар близько підійшов до струмка, який вийшов з берегів, і побачив у світлі місяця, як, нестримно беручи свій початок у дрімучому лісі, він перетворив цю галявину на острів. "О, Боже, — думав він, — якщо Ундіна наважилася зробити кілька кроків углиб цього страшного лісу, можливо, навіть через свою впертість, бо я не повинен був їй нічого розповідати, і якщо в той час насунулась течія, то вона зараз самотньо плаче там серед примар!" Крик розпачу вирвався в нього, він видерся на камені й повалені стовбури сосен, щоб перейти течію вбрід або перепливати її та знайти втіачку. Йому спадали на думку всі страхіття і дивовижі, які він зустрічав ще за дня під гілками, що шуміли і колихалися. Здавалося, ніби на протилежному березі стоїть високий білий чоловік, добре йому знайомий, котрий шкіриться до нього і киває головою, але саме ці страхітливі картини тягнули його далі, бо він думав, що Ундіна там серед них, налякана до смерті й зовсім сама.

Він захопився за міцну соснову гілку і ступив, спершись на неї, у бурхливий потік, проти

якого сам не міг встояти, але відважно заходив усе глибше. І тут він почув біля себе приємний голос: “Не вір, не вір! Він підступний, цей старий, цей струмок!” Він знав ці солодкі звуки і стояв ніби полонений під тінню, яку кидав місяць, його хитав вир хвиль, що блискавично кидалися на стегна. Але він зовсім не хотів відступати.

— Ти насправді не тут, ти тільки витаєш навколо мене, то і я не хочу жити і хочу стати тінню, як і ти, моя любя, любя Ундіно!

Він мовив це голосно і знову глибоко зайшов у воду.

— Озирнись, гей, ти тільки озирнись, вродливий, зачарований юначе! — почув він біля себе і побачив у світлі місяця, який знову виїшов із-за хмар, між гіллям затоплених дерев, на острівці, утвореному повінню, Ундіну, яка всміхалася і лежала, огорнена квітучими травами.

О, з якою радістю він зараз тримався за сонову гілку! Кількох кроків йому вистачило, щоб перейти потік, який розділяв його і дівчину, він став біля неї на маленькій галявинці, надійно оточеній старезними деревами.

Вона піднялася, обвила його шию руками і притягнула до себе під зелений покрив листя.

— Ну розкажи ж мені все, гарний друже, — прошепотіла вона, — тут нас не почують непривітні старі. І наш зелений дах значно кращий, ніж їхня убога халупа.

— Це небо! — мовив Гульдбранд і пригорнув красуню в палкому цілунку.

У той час на берег струмка прийшов старий рибалка і крикнув двом молодим людям:

— Гей, пане лицарю, я вас взяв до себе, як зробив би кожен порядний чоловік, а ви тут тихенько голубитеся з моєю названою донькою, а я все ще шукаю її поночі в страху.

— Я й сам її щойно знайшов, старий батьку, — відповів йому лицар.

— Тим краще, — сказав рибалка, — але не зволікайте, приведіть її негайно до мене на тверду землю.

Ундіна про це не хотіла й слухати. Вона подумала, що радше назавжди піде в дикий ліс із цим гарним чужинцем, ніж назад у хатину, де не виконують її волю і яку рано чи пізно покине красивий лицар. Із невимовною принадиністю вона заспівала, обіймаючи Гульдбранда:

*Як хвиля з імлистих просторів
Я мчала у пошуках щастя,
Знайшла його в синьому морі,
Нема вже мені вороття.*

Старий рибалка гірко заривав від такої пісні, але, здавалось, її це нітрохи не зворушило. Вона цілувала і пестила милого її душі лицаря, який врешті до неї промовив:

— Ундіно, якщо тобі не крають серце побивання старого, то мене вони зачепили. Ходімо до нього.

Вона здивовано звела на нього свої великі блакитні очі й урешті повільно й нерішуче мовила:

— Якщо ти так хочеш, тоді добре. Я пристаю на все, що ти скажеш. Але старий мені повинен спершу пообіцяти, що він без відмовок дозволить тобі розповісти, що ти бачив у лісі, і... ну а все інше владнається й так.

— Тільки ходи, ходи! — гукнув рибалка до неї, не в силі більш нічого сказати. Він простягнув руки їй назустріч через струмок і кивнув головою на знак своєї згоди виконати вимогу, сиве волосся спадало йому на обличчя, і Гульдбранд мимоволі пригадав білого чоловіка з лісу, який кивав. Та лицар не дав думкам збити себе з пантелику, підхопив на руки красуню й переніс її через течію, яка розділяла їхній острівок з берегом. Старий пригорнув Ундіну і не міг натішитися, цілуючи її; його стара жінка теж прийшла і щиро увивалася довкола втікачки. Не могло бути й мови про докори, тим паче

Ундіна, забувши свою впертість, притискала до серця названих батьків, обдаровуючи їх лагідними словами і пестощами.

Коли вони врешті отямилися від радісної зустрічі, світанок уже кидав свої барви на плесо озера, буря вщухла, пташки весело щебетали на вологому гіллі. Через те, що Ундіна все ж наполягала на обіцяній розповіді лицаря, старенькі з посмішкою піддалися її бажанню. За хатиною під деревами біля озера всі задоволено сіли до сніданку, а Ундіна вмостилася на траві біля ніг лицаря — про інше вона навіть і думати не хотіла, — і Гультбранд почав свою розповідь.

Розділ четвертий
*Про те, що спиткало
лицаря в лісі*

— *М*инуло близько восьми днів, як я приїхав в імперське місто¹, розташоване за лісом. Невдовзі там мав відбутися турнір та інші лицарські поєдинки, і я не шкодував ні свого коня, ні списа. Коли я зупинився біля огорожі, щоб трохи відпочити від веселої роботи і віддати шолом своєму зброєносцю, то мені впала

¹ *Імперське місто* — місто, яке не входить до складу жодної землі (адміністративної одиниці Німеччини). (Тут і далі — прим. ред.)

у віці прекрасна жіноча постать у пишному вбранні, яка стояла на балконі й споглядала дійство. Я запитав свого сусіда, хто вона, і дізнався, що цю звабну жінку звати Бертальда і вона є названою донькою одного з могутніх герцогів цього краю. Я помітив, що й вона на мене дивиться, і як це трапляється у нас, юних лицарів: якщо я спочатку міцно тримався в сідлі, то раптом все змінилося. Я її супроводжував увесь вечір на танцях і так тривало аж до закінчення святкувань.

Раптовий біль у лівій руці, яка звисала, перебив розповідь Гульдбранда, і він подивися на те місце. Ундіна впилася своїми білими, наче перли, зубками йому в пальці й виглядала при цьому доволі насуплено і розлючено. Але раптом вона заглянула йому в очі дружнім і меланхолійним поглядом й ледь чутно прошепотіла:

— Ви поводитися так і після цього!

Потім вона закрила своє личко і лицар продовжив розповідати історію, збентежений і замислений:

— Ця Бертальда була панночкою пихатою і примхливою. Наступного дня вона мені подобалася вже не так, як першого дня, а через день ще менше. Але я залишався з нею, бо вона ставилась до мене прихильніше, ніж до інших ли-

царів, і так сталося, що я жартома попросив її про одну з рукавичок.

— Я дам вам її, якщо ви і тільки ви, — сказала вона, — розповісте мені, що відбувається в тому лісі, про який ходять так багато чуток.

Мені не так аж потрібна була її рукавичка, але я мав додержати слова, тим паче, що жодного честолюбного лицаря не потрібно просити двічі пройти таке випробування.

— Я думаю, ви їй подобались, — перебила Ундіна.

— Схоже на те, — відповів Гульдбранд.

— То вона, мабуть, якась дурепа, — сказала дівчина, сміючись. — Як можна проганяти від себе того, хто тобі любий? Тим більше у ліс, про який ходить погана слава! На мене цей ліс з його таємницями довго б чекав.

— Учора зранку я вирушив у дорогу, — продовжив свою розповідь лицар, мило посміхаючись до Ундіни. — Стрункі стовбури дерев виблискували в червоному сяйві світанку, яке падало на зелені трави, листя так весело перешіптувалось між собою, що в душі я сміявся з людей, які очікували чогось поганого від цього чарівного місця. “Невдовзі я проїду цей ліс туди й назад”, — радісно говорив я собі, і як тільки я це сказав, то забрів глибоко у зелену тінь, а рівнина позаду мене й зов-

сім зникла. І лише тоді я збагнув, що в такому величезному лісі легко можна заблукати, а це і є, мабуть, єдина небезпека, яка може стріти тут мандрівника. Я зупинився і поглянув на сонце, яке, між іншим, уже було досить високо. Поки я отак дивився вгору, то побачив між гіллям високого дуба щось чорне. Я вже було подумав, що це ведмідь і вхопився за свій клинок, аж тут воно заговорило до мене людським голосом, але хрипливим і огидним: “Якби я тут вгорі не наламав гілок, то на чому б тебе сьогодні опівночі смажили, нахабо?” Цієї миті воно почало скалити зуби і так шуміти гілками, аж мій кінь схарапудився й поніс мене. Я навіть не встиг роздивитися, що воно за чортівня.

— Не треба про нього згадувати, — сказав старий рибалка і перехрестився. Його жінка мовчки зробила те саме, а Ундіна, що дивилася ясным поглядом на свого милого, сказала:

— Найкраще в цій історії те, що вони тебе не спекли. Продовжуй, юначе.

Лицар оповідав далі:

— Я ледь не розбився зі своїм наляканим конем об дерева і гілки, він весь обливався потом від страху і все ще не давав себе спинити. Він гнав прямо до кам'янистого обриву, але мені раптом привиділось, начебто перед ооска-

женілим конем кинувся високий білий чоловік, кінь вгамувався і зупинився, я знову його опанував і тільки тоді побачив, що моїм рятівником був не білий чоловік, а світло-сріблястий струмок, який бурхливою течією спадав із пагорба біля мене, перегородив нам шлях і спинив мого коня.

— Дякую, дорогий струмочку! — вигукнула Ундіна, заплескавши в долоні. Та старий чоловік лише замислено похитав головою.

— Я ще не встиг зручно сісти у сідло і взятися за віжки, — продовжував Гульдбранд, — як біля мене з'явився дивний чоловічок, маленький і страшенно гидкий, він був весь коричнево-жовтого кольору і з носом, не меншим від нього самого. Він роззявив свого великого рота у дурній посмішці й без перестанку кланявся мені та човгав ногою.

Мені стало ніяково через таке блазнювання, тому я йому коротко подякував, розвернув свого все ще наляканого коня і рушив на пошуки нової пригоди з думкою, що коли її не знайду, то подамся додому, бо сонце вже давно перейшло за полудень. Але вмить маленький чоловічок перескочив і опинився перед моїм жеребцем.

— Дай дорогу! — сказав я сердито. — Кінь розлючений і запросто зіб'є тебе з ніг.

— Ей, — пробелькотав бридкий чоловічок і засміявся ще пришелепкуватіше, — а віддячити? Це ж я спинив вашого коника, без мене ви і ваш кінь вже давно б лежали там внизу серед каміння!

— Тільки не треба кривлятися, — сказав я, — візьми гроші, навіть якщо брешеш, і он подивись: мене врятував добрий струмок, а не ти, підлий мерзотнику!

І тут я кинув золоту монетку в його дивну шапку, яку він мені по-жебрацьки протягнув. Я поїхав далі, та він продовжував кричати мені услід і з невимовною швидкістю знову опинився біля мене. Я погнав коня, він мчав біля мене, хоч йому давалось це нелегко; дивно, смішно і страшно було дивитись на нього, крім того, він постійно тримав над головою золоту монетку і при кожному стрибку кричав:

— Підробка! Фальшиві гроші! Фальшиві гроші! Підробка! — він із такою силою видавав із себе цей хрипучий звук, що, здавалося, ось-ось звалиться замертво на землю, а його жахливо червоний гідкий язик звисав із роззявленої пащечки. Я спантеличено зупинився й запитав його:

— Та чого ти від мене хочеш? На, візьми ще одну золоту монетку, ось, візьми хоч дві, але відчепися врешті-решт!

І ось він знову почав по-блазнівськи розклянуватися і прогугнявів:

— Не золото мені потрібне, не золото, мій юний пане, цього добра в мене повні кишені, зараз покажу.

Раптом мені здалося, начебто зелений моріжок у мене під ногами перетворився на прозоре зелене скло, а рівна земля стала круглою і в її надрах сила-силенна кобольдів¹ бавилися сріблом і золотом. Вони перекидалися через голову, граючись жбурляли один в одного дорогоцінним металом і дражнилися, дмухаючи золотим порохом в обличчя. Мій потворний супутник стояв однією ногою там, іншою тут. Він звелів подати наверх купу золота, показав мені, сміючись, і дзвінко випустив його в безмежне провалля. Потім він знову показав кобольдам золоту монетку, яку я йому подарував, а вони зареготали й освистали мене! Раптом всі потягнулись до мене своїми гострими, брудними від металу, пальцями і почали повзти наверх все несамовитіше і завзятіше, все щільні-

¹ *Кобольд* — у німецькій міфології дух природи або домовик, що зазвичай зображається у вигляді потворного карлика. Колір його шкіри походить від кольору вогню. Вважається, що підземні кобольди приносять нещастя. Саме від них походить назва хімічного елемента — кобальт.

ше і щільніше, навіженіше і скаженіше, аж мене охопив такий жах, як раніше мого коня. Я пришпорив його і навіть не уявляю, як далеко цього разу я заїхав углиб лісу.

Аж коли я нарешті, заспокоївшись, зупинився, настала вечірня прохолода. Крізь гілля я побачив, як біліє стежина, яка, я сподівався, виведе мене з лісу до міста. Я спробував пробратися до неї, але з-поміж листя на мене дивився білий нечіткий образ з постійно мінливими обрисами. Я хотів вивернутися від нього, але куди б не подався, він мене переслідував. Розлючено я погнав коня прямо на нього, але він бризнув на мене і на мого коня білою піною, тож ми обоє, осліплені, повинні були звернути. Він гнав нас крок за кроком подалі від стежки, звільнивши нам дорогу тільки в одному напрямку. Щойно ми пішли в той бік, те видиво рухалося впритул за нами, але не завдавало нам ніякого зла. Коли ж я оглянувся подивитися на нього, то враз помітив, що біле тремтливе обличчя сидить на велетенському тілі. Часом я думав, що це мандрівний водограй, але так і не зміг в цьому до кінця переконатися. Втомлені, ми поступилися білому чоловікові, який нам весь час кивав головою, ніби хотів сказати: "Все добре! Все добре!". Ось так ми дісталися краю лісу, де я побачив галя-

вину, потічок і вашу маленьку хатинку, а білий чоловік тим часом зник.

— От і добре, що він зник, — сказав старий рибалка і почав розповідати, як його гість може найшвидше повернутися до своїх людей у місто. Ундіна тихенько почала підсміюватися. Гульдбранд це помітив і сказав:

— Я думав, ти рада мене тут бачити, чого ж ти так тішишся, коли заходить мова про мій від'їзд?

— Бо ти не поїдеш, — відповіла Ундіна. — Спробуй перебратися через лісовий струмок, який вийшов із берегів, човном, конем або й пішки, якщо захочеш. Але краще навіть не намагайся, бо тебе миттєво розчавлять стовбури дерев і каміння, які несе течія. А щодо озера, то я точно знаю: батько своїм човном далеко не запливає.

Гульдбранд із посмішкою піднявся, щоб перевірити, чи правду казала Ундіна. Старий пішов і собі, а дівчина побігла за ними, підстрибуючи. Вони й справді побачили те, про що говорила Ундіна; лицарю довелося погодитися і залишитись на косі, яка стала островом, до того часу, поки не спаде вода. Коли всі троє після прогулянки повернулися до хатини, лицар прошепотів дівчині на вушко:

— І що, Ундіночко, ти злишся, що я тут залишаюсь?

— Ет, — відповіла вона понуро, — припиніть негайно. Якби я вас не вкусила, то хтозна, що б ви ще розказали у своїй історії про Бертальду!

Розділ п'ятий

Про те, як лицарю жилося на косі

Тобі, мій любий читачу, мабуть, доводилось опинитися після розмаїтих блукань і мандрів у такому місці, де тобі було б добре. У твоє серце знову зазирнула природжена любов до домашнього затишку і мирного спокою, ти згадав свою батьківщину з усіма квітами дитинства і відчув найглибшу шану до дорогих тобі могил: саме тут і треба осісти й побудувати хатину. Може, це все й ілюзія, за яку потім доведеться боляче поплатитися, але не в цьому справа: потім ти вже й не захочеш повертатися

до гіркого присмаку спогадів. Але пробуди в собі це невимовно солодке почуття, це ангельське витання миру, і ти зможеш хоча б наближено уявити, як жилося лицарю Гульдбранду на косі.

Він часто із задоволенням спостерігав, як лісовий струмок з кожним днем ставав все бурхливішим, як стелив собі все ширше і ширше ложе та віддаляв мить його від'їзду з острова. Частину дня він підстерігав птахів зі старим арбалетом, якого знайшов за рогом хатини і відремонтував, і коли щось вдавалося вполювати, то він приносив дичину на кухню для печені. Кожного разу, коли він приходив зі здобиччю, Ундіна майже ніколи не минала нагоди дорікнути йому, що він так жорстоко забрав життя милих, веселих створінь, які ширяють у синьому небесному морі. Так, вона не раз гірко плакала, коли бачила мертвих птахів. Якщо ж він приходив додому без здобичі, то вона не на жарт докоряла йому, що через його невмілість та неухважність їй доведеться задовільнитися тільки рибою і раками. Щоразу його тішив її солодкий гнів, тим паче, що після нього вона загладжувала свою провину ніжними пестощами. Старі примирилися з такою близькістю двох молодих людей: вони видавалися їм зарученою парою, а то й зовсім подружжям, яке

живе разом з ними на віддаленому острові й допомагає на схилі літ. Саме через це усамітнення Гульдбранд почував себе нареченим Ундіни. Йому здавалося, що за цими водами не було іншого світу, що йому вже більше ніколи не вдасться побачити інших людей. А якщо вряди-годи він чув іржання свого коня, який пасся неподалік та ніби запитально закликав до лицарських звершень, або бачив, як виблискує його герб, вишитий на сідлі й попони, або якщо гарний меч несподівано вислизав із піхов і зривався з цвяха, на якому висів у хатині, то він заспокоював своє серце тим, що Ундіна зовсім не була донькою рибалки, більше того, він був твердо переконаний, що вона походила з якогось дивовижного чужоземного шляхетного роду. Одна річ тільки краяла йому серце — коли стара починала докоряти Ундіні, на що норовлива дівчина лише відверто сміялася. Йому здавалося, що це зачіпало її честь, але він не міг ніяк заступитися за неї перед старенькою жінкою рибалки, бо Ундіна заслуговувала вдсятеро більше покарань, ніж отримувала. Через це він переймався співчуттям до господині дому, і життя й далі текло тихо й радісно.

Але врешті дещо порушило цей спокій: рибалка і лицар звикли щоразу під час обіду та під вечір, коли на вулиці завивав вітер, що

траплялося майже завжди проти ночі, насолоджуватися кухлем вина. Та ось одного разу запаси, які рибалка раніше потроху привозив з міста, закінчилися, і вони обоє дуже засмутились. Ундіна неабияк жартувала з них увесь день, а вони не відповідали їй звичною веселістю. Надвечір вона вийшла з хати і сказала, що не хоче більше дивитися на ці два сумні й нудні обличчя. А оскільки вже сутеніло і насувалася буря, а води знову зашуміли і забурили, то лицар зі старим рибалкою заступили їй двері, щоб не дати дівчині вийти з дому, згадавши собі ту страшну ніч, коли Гульдбранд вперше прийшов до їхньої хатини. Ундіна ж пішла їм назустріч, весело плескаючи в долоні і сказала:

— Що дасте мені, якщо роздобуду вам вина? Або ні, нічого не давайте, — продовжувала вона, — бо я й так зрадію, якщо ви повеселішаєте і не будете такими занудами, як сьогодні впродовж усього дня. Ходімо зі мною, лісовий струмок виніс на берег бочку, і я присягаюся, що це бочка з вином.

Чоловіки пішли слідом за нею і справді знайшли в зарослях затоки бочку, котра дала їм надію, що містить благородний напій, якого вони так прагнули. Гульдбранд і рибалка якомога швидше закотили її в хатину, бо вечірне небо почорніло в передчутті бурі, і в сутінках

можна було побачити, як хвилі витягують свої білі пінисті голови з озера, ніби шукають дощу, який ось-ось лине на них. Ундіна як могла допомагала чоловікам, аж тут хмари над ними почали швидко згущуватись і вона крикнула:

— Гей ви! Навіть не думайте намочити нас, поки ми ще не сховалися під дахом!

Старий дорікнув їй за гріховну зухвалість, але вона тихенько до себе засміялася і її слова справді не спричинили ніякої біди. На диво, усі троє дісталися сухими зі своєю здобиччю до затишного вогнища, і лише коли відкрили бочку та, покуштувавши, зрозуміли, що вино в ній неперевершене, тільки тоді з темних хмар полився дощ, буря шматувала верхівки дерев, а над озером розбурхалися хвилі.

Невдовзі вони наповнили вином з великої бочки кілька пляшок про запас на наступні дні і, зручно вмостившись, сіли пити і жартувати біля вогнища, захищені від буревію. І тут старий рибалка цілком серйозно сказав:

— О, могутній Боже, ми тут тішимось цим благородним дарунком, а той, кому він спочатку належав і в кого його забрала вода, вже, мабуть, не живий.

— От таки й не живий! — сказала Ундіна і налила лицарю ще, всміхаючись до нього. А він відповів:

— Присягаюсь своєю честю, старий батьку, якби я міг знайти і врятувати того чоловіка, то мене б не зупинили ні морок ночі, ні жодна небезпека. Але запевняю вас, якщо я коли-небудь ще потраплю в людні місця, то розшукаю цього добродія чи його нащадків і винагороджу їх удвічі, утричі більше, ніж коштує це вино.

Це потішило старого чоловіка, він прихильно кивнув лицарю і з чистою совістю та задоволенням спорожнив свій кухоль. Та Ундіна мовила до Гульдбранда:

— Роби як знаєш з винагородою і твоїм золотом, але ось бігти на пошуки — це дурниця. Я виплачу собі всі очі, якщо ти заблукаєш, а чи не правда, що ти з радістю краще залишишся зі мною і з добрим вином?

— Звісно ж, — посміхнувся лицар.

— У такому разі, — мовила Ундіна, — ти справді сказав дурницю. Усякий за своє дбає, і яке кому діло до інших людей.

Господиня відвернулася від неї, зітхнувши і похитавши головою, а ще недавнє захоплення старого рибалки дівчиною раптом змінилося на докори.

— Таке враження, що тебе виховували язичники і турки! — відрубав він. — Боже, прости мені й собі цю невиховану дитину.

— Так, але я така, яка є, — відказала Ундіна,
— хто б мене не виховував і що б хто не казав.

— Помовч! — прикрикнув на неї рибалка, і
вона, незважаючи на свій гонор, злякано зіщу-
лилась, притулилася до лицаря і запитала його:

— Ти також розізлився на мене, любий мій
друже?

Лицар стиснув її руку і погладив кучері. Він
не міг слова мовити через гнів на старого, бо
той так грубо нагримав на Ундіну. Тож дві пари
просиділи деякий час у повній тиші та невдо-
воленні.

Розділ шостий

Про вінчання

Тихий стукіт у двері перервав цю тишу і налякав усіх, хто сидів у хатині. Так іноді буває, що навіть найменша неочікувана дрібничка здатна розбурхати уяву. Але тут ще й додалося те, що зовсім неподалік був моторошний ліс, а коса була зараз неприступна для відвідин людьми. Усі запитально перезирнулися, стукіт повторився і за ним роздалося глибоке зітхання. Лицар взяв свого меча. Та старий чоловік тихо мовив:

— Якщо це те, чого я так боюся, то нам жодна зброя не допоможе.

Ундіна наблизилась у цей час до дверей і крикнула відважно й роздратовано:

— Гей, земні духи, якщо ви задумали заповідати нам зло, то хай Кюлеборн навчить вас чогось кращого!

Жах присутніх ще більше зріс через ці дивні слова, вони з острахом поглянули на дівчину, Гульдбранд уже було наважився запитати її, що це означає, але ззовні почулося:

— Я ніякий не дух землі, хоча й дух, який поки що живе в людському тілі. Допоможіть мені, Бога ради, відчиніть двері!

Після цих слів Ундіна відчинила двері й по світила в бурхливу темряву ліхтарем, вони побачили старого священика, який аж зробив крок назад, бо не очікував побачити таку гарну дівчину. Він, мабуть, подумав, що це якісь чари і привид глумиться над ним, якщо в такій приземкуватій халупі являється така пречудова картина, тому він почав молитися:

— Усі добрі духи славлять Господа Бога нашого!

— Я ніякий не привид, — весело сказала Ундіна. — Хіба я така бридка? Тим паче, ви можете помітити, що мене не злякали слова молитви. Я теж знаю дещо про Бога і теж вмію

його славити, хоча, звісно, на свій лад, але на це він нас і створив. Заходьте, шановний отче, ви потрапили до добрих людей.

Священик схилив голову і, оглядаючись, зайшов усередину, він видавався лагідним і поважним. Але вода скапувала зі всіх складок його темної ряси, з довгої білої бороди і з кучерів на голові. Рибалка і лицар провели його до кімнати, де дали сухий одяг, а жінкам віддали священичу рясу, щоб ті повісили її сушитися. Чужий старець від щирого серця подякував, але ніяк не хотів брати блискучий плащ лицаря, якого той йому простягнув. Замість нього він узяв стару сіру накидку рибалки. Потім того вони пішли в більшу кімнату, де господиня одразу ж звільнила своє почесне крісло для священика і не заспокоїлась, поки він у нього не сів.

— Ви старенькі й утомлені, — сказала вона.

Ундіна поклала під ноги чужинця свій ослінчик, на якому вона зазвичай полюбляла сидіти біля Гульдбранда, і взагалі поводитись дуже ввічливо та поштиво у присутності доброго старця. Гульдбранд шепнув їй на вушко щось жартівливе, але вона з повною серйозністю йому відповіла:

— Він служить тому, хто нас всіх створив, а з цим не жартують.

Лицар і рибалка підкріпили священика стравами і вином, і він, трохи відпочивши, почав розповідати, як учора вирушив зі свого монастиря далеко за озером до резиденції єпископа, щоб повідати йому біду, в яку потрапили монастир із прилеглими селами у зв'язку з цією нечуваною повинню. Через повінь йому довелося шукати різних шляхів, а сьогодні під вечір він вирішив перетнути озеро, яке широко розлилося, за допомогою двох вправних перевізників.

— Ще не встиг наш човен торкнутися поверхні води, — вів далі священик, — як почалася небачена буря, яка ще й досі лютує над нашими головами. Складалося враження, що води тільки на те й чекали, щоб взяти нас у найдикіший і найбурхливіший танок. Ураз із рук моїх перевізників вислизнули весла, і хвили, розтрощивши, забрали їх. А нас, безпомічних, несла далі грізна сила природи до вашого далекого берега. Нашого човника закрутило у вирі, я й не знаю, чи він перевернувся, чи то я з нього випав. У полоні темного страху перед страшною смертю я плив далі, аж поки хвилі не викинули мене під дерева на вашому острові.

— А й справді, на острові! — сказав рибалка. — Ще донедавна це була коса. Але відколи

лісовий струмок і озеро подуріли, тут все змінилося.

— Я так і подумав, — говорив далі священик, — коли в темряві пробирався вздовж води в дику бурю і врешті побачив щось на кшталт протоптаної стежинки, яка губилася далеко у водяному вирі. Я помітив світло у вікнах вашої хатинки і наважився зайти, за що довічно дякуватиму своєму небесному отцю, що врятував мене від лиха і привів до таких побожних людей як ви, тим паче, що я вже й не знаю, чи колись ще у своєму житті побачу інших людей.

— Що ви маєте на увазі? — запитав рибалка.

— Чи ж ви знаєте, скільки часу ще забавлятимуться стихії? — відповів духівник. — А я вже на схилі літ. Швидше струмок мого життя всохнеться і піде під землю, ніж вгамується ця повінь у лісовому потоці. Та й взагалі може статися так, що бурхлива вода між вами і лісом все прибуватиме і віддалятиме вас від решти суші, і ви не зможете вже своїм рибацьким човником перетнути її, а люди у своїх клопотах швидко про вас забудуть.

На цих словах стара здригнулася, перехрестилася і промовила:

— Спаси Боже!

Але рибалка з посмішкою поглянув на неї і сказав:

— Які ж то люди! Для тебе, моя люба жінко, все одно нічого б не змінилося! Чи ти за стільки років заходила далі краю лісу? І чи бачила ти інших людей, крім Ундіни і мене? Тільки віднедавна до нас завітали лицар і священник. Вони залишаться у нас, якщо ми справді станемо забутим островом, отож, для тебе все складається найкраще.

— Я не знаю, — сказала стара жінка, — стає так зле на душі, коли подумати, що ми безповоротно можемо бути відрізані від людей, навіть якщо ми їх і не знаємо й не бачимо.

— Ти тоді залишишся у нас, залишишся у нас! — зашепотіла Ундіна, майже підспівуючи, і міцно притулилася до Гульдбранда.

Та він заглибився у свої найпотаємніші роздуми. Земля по той бік лісу ставала все примарнішою і віддаленішою, якщо вірити останнім словам священника, а квітучий острів, на якому він жив, усе голосніше сміявся і зеленів у його душі. Наречена цвіла, як найгарніша ружа цього маленького клаптика землі та всього світу загалом, священник був на місці. А до цього ще й додався сповнений глибокого докору погляд господині на гарну дівчину, яка дозволила собі у присутності духівника так

близько притулитися до свого коханого, і здавалося, що от-от вона вибухне бурею неприємних слів. І тут лицар звернувся до священника з такими словами:

— Перед вами наречені, поважний пане, і якщо ця дівчина та ці добрі старі люди не заперечуватимуть, то прошу ще сьогодні нас повінчати.

Старе подружжя неабияк здивувалося. Вони часто про це думали, але ніколи не говорили, коли ж лицар запропонував повінчатися, їм це видалося чимось зовсім новим і нечуваним. Ундіна враз посерйознішала і замислено опустила погляд униз, поки священник детальніше розпитував про всі обставини і питав згоди старих. Обговоривши все, господиня пішла готувати молодятам спальню і шукати дві освячені свічки, які вона вже давно берегла для такої okazji. Лицар заходився відчеплювати від свого золотого ланцюга два кільця, щоб обмінятися ними з нареченою. Коли ж вона прокинулася від своїх спогадів і це побачила, то сказала:

— Е ні! Мої батьки мене пустили в світ не такою аж жебрачкою. Вони, навпаки, вже давно передбачили, що настане такий вечір.

Із цими словами вона швидко вибігла за двері кімнатки й миттю повернулася з двома кра-

сивими коштовними перстнями, один з яких віддала своєму нареченому, а інший залишила собі. Старий рибалка вельми здивувався, а ще більше його жінка, яка щойно зайшла, бо вони не бачили ніколи досі таких коштовностей у своєї дитини.

— Мої батьки, — пояснила Ундіна, — зашили мені ці речі в мою гарну сукню, яка була на мені, коли я до вас прийшла. Вони заборонили мені це розповідати аж до мого весілля. Тому їх таємно витягнула і надійно берегла до сьогодні.

Священик перебив усі розпитування і здивування, запаливши освячені свічки, поставив їх на стіл і попросив наречених підійти до нього. Він поєднав їх короткими святковими словами, старе подружжя благословило молодих, а наречена, ледь тремтячи, замислено оперлася на лицаря. Та раптом священик сказав:

— Які ж ви, люди, й справді дивні! Чого ж ви мені сказали, що живете на цьому острові зовсім самі? Поки я проводив обряд вінчання, у вікно навпроти заглядав статний високий чолов'яга у білому плащі. Він, напевно, ще стоїть за дверима, може хочете його пустити до хати?

— Боже борони! — сказала господиня, здригнувшись, старий рибалка мовчки похи-

тав головою, Гульдбранд миттю підскочив до вікна. Йому також привиділось, ніби бачить білу смужку, яка швидко повністю зникла в темряві. Він сказав священику, що той, певно, помилився, і всі знову затишно вмостилися біля печі.

Розділ сьомий

*Про те, що трапилося
весільного вечора*

Стримано і тихо поводитася Ундіна до і під час вінчання, але опісля всі дивацтва, які вирували в її душі, зі ще більшою силою вплили на поверхню. Вона по-дитячому дратувалася з нареченим, названими батьками і зі священником, який більше не був для неї таким поважним. Коли ж господиня хотіла їй за це дорікнути, то лицар зупиняв її із серйозним виразом, голосно і багатозначно називаючи Ундіну своєю дружиною. Йому й самому була не до душі дитяча поведінка Ундіни, але тут нічого не могло допомогти: ні знаки, ні покашлювання, ні слова докору. Щоразу, коли юна

наречена бачила невдоволення свого коханого, а це траплялося кілька разів, вона, звісно, вгамовувалася, потім сідала біля нього, гладила його, щось весело шепотіла на вухо і тоді його чоло ясніло. А одразу після того їй знову щось дике спадало на думку, і вона починала бешкетувати ще більше, ніж раніше. Тоді старий священник дуже суворо, але привітно, говорив до неї:

— Моя мила дівчинко, на тебе не можна дивитися без насолоди, але подумай про те, що ти повинна вчасно підлаштувати свою душу до душі твого нареченого.

— Душа! — лише засміялась Ундіна. — Це справді гарно звучить і для більшості людей ваша порада, мабуть, повчальна і корисна. Але ж якщо хтось зовсім не має душі, от скажіть, що їм тоді підлаштовувати? Саме ось так є і зі мною.

Священик, якого ці слова глибоко зачепили, мовчав, сповнившись благоговійного незадоволення, і засмучено відвернув своє обличчя від дівчини. Але вона пригорнулася до нього і сказала:

— Ні, послухайте спочатку, а вже потім хмурте брови, мені боляче від вашого насупленого виразу обличчя, а ви не повинні робити боляче жодному створінню, яке вам не заподі-

яло зла. Потерпіть трошки, і я розкажу, що маю на увазі.

Здавалось, Ундіна готується щось докладно розповісти, але раптом запнулася, ніби її проїняла дрож, і вибухнула сльозами. Вони не знали як тут бути, і, кожен по-своєму хвилюючись, мовчки дивилися на неї. А потім вона мовила, витираючи сльози і серйозно дивлячись на священника:

— Душа — це, напевно, щось миле, але водночас і дуже страшне. Господи, вірний отче, хіба не краще її взагалі не мати?

Вона знову замовкла, ніби очікуючи відповіді, сльози вже не текли по її обличчю. Усі, хто був у хатині, встали зі своїх місць і перелякано відійшли від неї. Ундіна ж дивилася тільки на священника, в її очах проступила боязка цікавість, яка всіх і налякала.

— Мабуть, душа — це важкий тягар, — продовжила вона, бо так і не отримала відповіді, — дуже важкий! Бо тільки її обриси вже навіюють на мене страх і сум. А я ж завжди така спритна й весела!

З новою силою сльози полилися з її очей, і вона сховала лице у складках свого одягу. До неї підійшов священник із серйозним виразом закликав її іменем усіх святих скинути світлу пелену, якщо за нею ховається щось недобре.

Та вона опустилася перед ним на коліна, повторюючи всі молитви, які він говорив, славлячи Бога і запевняючи, що нікому на світі не бажає нічого злого. Урешті священик сказав до лицаря:

— Наречений, я залишаю вас наодинці з тією, з ким обвінчав. Як бачу, у ній нема зла, але є багато химер. Бажаю вам обачності, любові та вірності.

Із цими словами він вийшов, а за ним пішли, хрестячись, рибалка з жінкою.

Ундіна, усе ще не встаючи з колін, відкрила своє обличчя і сказала, лякливо дивлячись на Гульдбранда:

— Ох, ти точно тепер мене покинеш, а я ж не зробила нічого поганого, бідна я, бідна дитина!

При цьому вона виглядала наскільки граційно та зворушливо, що наречений вмить пробачив їй увесь жах і загадковість та поспішив до неї, щоб пригорнути до себе. Ундіна засміялася крізь сльози, її посмішка була схожа на вранішній промінь, що виблискує в маленьких струмках.

— Ти не можеш мене покинути! — прошепотіла вона впевнено і довірливо, та провела своєю ніжною рукою по щоці лицаря.

Це прогнало від нього страшні здогади, які ще витали у глибині його душі й нашттовхували на думку, що він зв'язав своє життя з феєю або ще з якоюсь підступною істотою зі світу духів. Ще тільки одне запитання мимоволі злетіло з його уст:

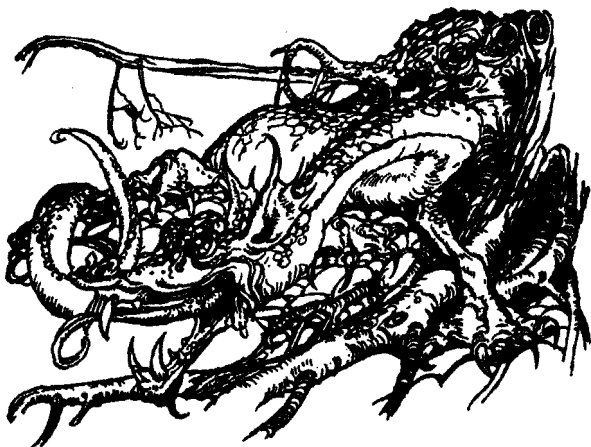
— Кохана Ундіночко, скажи мені тільки одне, що це було, коли ти говорила про духів землі та про Кюлеборна, як священик постукав у двері?

— Це казки, просто дитячі казки! — сміючись, відповіла Ундіна, знову, як і раніше, у добромум гуморі.

— Спершу я вас настрашила, а потім ви мене. Ось і все, вже по весіллі.

— Ні, ще не кінець, — сказав сп'янілий від кохання лицар, погасив свічки, у місячному світлі взяв на руки свою кохану, осипаючи її тисячами поцілунків, і відніс на шлюбне ложе.

Розділ восьмий

День після весілля

Свіжа ранкова зоря розбудила молоду пару. Ундіна сором'язливо натягнула на себе ковдру, а Гульдбранд лежав, замислившись. Уночі, щоразу як він поринав у сон, йому марилися дивні й жахливі сни про привидів, які, лукаво посміхаючись, переодягалися в гарних жінок, про жінок, обличчя яких ураз перетворювалося на пащі драконів. А коли він прокидався від цих жахів, то бачив блідий і холодний місяць

за вікном, зі страхом дивився на Ундіну, на грудях якої заснув і яка мило спочивала біля нього у своїй приголомшливій красі. Він злегка цілував її в уста і знову засинав, щоб укотре прокинутися від нових жахів. А коли ясным розумом все обмірковував, то картав себе за кожен сумнів щодо своєї прекрасної дружини. Він їй про все розповів, та вона тільки подала йому гарну руку, глибоко зітхнула і не промовила ні слова. Лише безмежно глибокий погляд її очей, якого він досі ще не знав, розвіяв усі сумніви про те, що Ундіна приховує від нього щось зле. Він бадьоро встав і пішов до вітальні, де троє людей стурбовано сиділи біля печі й ніхто не наважувався озвучити свої думки. Здавалося, що священник подумки молиться за відвернення всього злого. Але коли вони побачили задоволеного молодого чоловіка, то їхні обличчя аж засвітилися. Старий рибалка почав делікатно і водночас шанобливо жартувати з лицарем, так, що навіть стара господиня звеселилася. Ундіна в той час уже також піднялася з ліжка і зайшла до кімнати. Усі хотіли підійти до неї, та ніхто у здивуванні не зрушив із місця, такою чужою їм видалася молода жінка, яку донедавна вони так добре знали. Першим підійшов до неї священник із поглядом, сповненим батьківської любові. Коли він підняв руку,

щоб її благословити, то красива жінка тремтливо та з пошаною впала перед ним на коліна. Вона щиро попросила пробачення за ті дурниці, яких учора наговорила, і дуже зворушеним голосом попросила його молитися за спасіння її душі. Потім встала, поцілувала своїх названих батьків і сказала, дякуючи за все добро:

— О, тепер я всім серцем відчуваю, як багато, як невимовно багато ви зробили для мене, мої любі, дорогі люди!

Вона не спинялася у своїх лестощах, а коли побачила, що господиня збирається готувати сніданок, то відразу взялася до печі, готувала та порякувала і навіть не дала своїй добрій старій матері ні до чого торкатися.

Так вона поводитись увесь день: тиха, сумирна й уважна господиня і ніжна, сором'язлива, юна істота водночас. Трійко тих, хто її знав довше, кожної миті чекали на раптову дивну зміну настрою дівчини. Але марно. Ундіна й далі залишалася такою лагідною і м'якосердною. Священик і зовсім не міг відвести від неї погляду і тільки й повторював нареченому:

— Пане, учора небесні сили через мене недостойного довірили вам справжній скарб. Бережіть його, як належить, і він винагородить вас вічним і земним блаженством.

Ближче до вечора Ундіна покірно й ніжно взяла попід руку лицаря та тихенько повела його за двері, де призахідне сонце м'яко кидало останні промені на свіжі трави і високі стрункі стовбури дерев. В очах молоді жінки воно виблискувало росю меланхолії та любові, на її уста лягало ніжною лякливою таємницею, яка викривала себе ледь чутними зітханнями. Вона все далі мовчки вела свого коханого. На його слова озивалася лише поглядом, яким не давала жодної прямої відповіді на запитання, але який приховував усю любов і сором'язливу відданість. Так вони опинилися на березі повноводного лісового струмка, і лицар здивувався, дивлячись на дзюрчання тихих хвиль — від його попередньої дикості та шаленства не лишилось і сліду.

— До завтра він повністю всохне, — сказала красива жінка зі сльозами на очах, — і ти, безперечно, зможеш їхати далі, куди тобі заманеться.

— Але не без тебе, Ундіночко, — заперечив лицар, посміхаючись, — подумай, навіть якби я захотів поїхати, то вплутався б у неприємності з церквою, духовенством, цісарем та імперією, які повернули б тобі втікача.

— Усе залежить від тебе, тільки від тебе, — прошепотіла вона, то плачучи, то посміхаю-

чись. — Але я думаю, що ти мене все ж запам'ятаєш, я ж бо тобі навіть дуже близька. Перенеси мене туди, на маленький острів перед нами. Там і вирішиш. Я б могла і сама з легкістю подолати ці хвильки, але лежати в твоїх руках так добре, а якщо ти мене відцураєшся, то я принаймні востаннє насолоджусь цією миттю.

Гульдбранд, переповнений дивним страхом і зворушенням, не знав, що відповісти. Він узяв її на руки і поніс, тільки тепер зрозумівши, що це той самий острівець, звідки він ніс її тої ночі до старого рибалки. На тому боці він поклав дружину на м'яку траву і хотів, лестячись, примоститися біля своєї гарної ноші, та вона сказала:

— Ні, сядь туди напроти мене. Я хочу бачити твої очі ще поки почнуть промовляти уста: уважно слухай, що я хочу тобі розповісти.

І вона почала:

— Ти повинен знати, мій солодкий, що у всіх стихіях є істоти, які дуже схожі на вас, але рідко дозволяють вам себе побачити. У вогні виблискують і бавляться саламандри, глибоко в землі живуть охлялі підступні гноми, лісами бродять лісовики, які належать повітрю, а в озерах, ріках і струмках мешкає рід водяних духів. Під дзвінким кришталевим склепінням, через яке проглядається небо з сонцем та зо-

рями, добре живеться. Високі коралові дерева з блакитними і червоними плодами виблискують у садах, можна прогулюватися по чистому морському піску і гарних кольорових мушлях; усю красу старого світу, до якої сьогоднішня і рівнятися не може, огорнула вода своєю таємною срібною вуаллю, внизу виблискують благородні пам'ятники, високі й поважні, ніжно пещені турботливими водами, із них навіть проростають чарівні квіти моху і вінки з очерету. Але ті, хто там живе, дуже милі та приємні, переважно кращі від людей. Деяким рибалкам щастило таємно підглянути за ніжною водяною дівчиною, яка виринула з води і співала. Він потім іншим розповідав про її красу, а люди назвали таких дивовижних жінок русалками. А зараз ти й справді бачиш русалку перед собою, любий друже.

Лицар хотів переконати себе, що на його дружину знову напав той дивний настрій і вона так просто веселиться, навмисно дражнючи його вигаданими істотами. Але скільки б він собі цього не повторював, та не міг ні на мить повірити; юнак тремтів, не в змозі сказати й слова, й дивився на прекрасну оповідачку, широко розплющивши очі. Вона ж тільки сумно похитала головою, глибоко зітхнула і продовжила:

— Ми були б набагато кращими від вас, інших людей, ми ж бо зємо себе також людьми, адже схожі з вами образом і подобою, та тільки в одному ми гірші. Ми й подібні до нас істоти з інших стихій розсиплемось у порошок, від нас не лишиться й сліду, а ви прокинетесь для іншого, чистішого життя, у той час як ми залишимося там, де пісок та іскра, вітер і хвиля. Тому-то в нас і немає душ. Нами рухає стихія, слухається нас доти, поки ми живемо, розвіює нас після смерті. Ми веселі й безтурботні, як солов'ї, золоті рибки та інші діти природи. Але все на світі хоче стрибнути вище голови. Тож мій батько, могутній водяний князь із Середземного моря, захотів, щоб його єдина донька отримала душу, навіть якщо їй доведеться через це страждати, як страждають люди, наділені душами. Такі, як ми, можуть отримати душу тільки у любовній близькості з кимось із вашого роду. І ось зараз я маю душу, це все завдяки тобі, мій невимовно коханий чоловіче, і я буду тобі й надалі вдячна, якщо ти не перетвориш решту мого життя на злидні. Бо що зі мною буде, якщо ти в страху відвернешся від мене? Але обманом я тебе не хочу тримати. А якщо ж ти мене покинеш, то зроби це зараз, вернись на той берег сам і залиш мене тут. Я пірну в цей потік, який є моїм дядечком, він

живе в цьому лісі осторонь від усіх друзів. Але він могутній, ним дорожать і його цінують багато великих р'ік, і оскільки він мене, маленьку радісну дитину, привів до рибалок, то і віднесе мене до моїх батьків — жінку з душею, сповнену страждання й любові.

Вона хотіла ще щось сказати, але Гульдбранд обійняв її у найглибшому зворушенні й любові та переніс на інший берег. Тут він у сльозах заприсягся ніколи не покидати свою чарівну дружину, цілуючи її, і запевняв, що він щасливіший, ніж грецький творець Пігмаліон, для якого Венера оживила його кам'яну статую. Ундіна довірливо сперлася на руку коханого, і вони повернулися до хатини, лише тепер вона відчула всім серцем, що зовсім не тужитиме за батьківськими кришталевими палацами, які покинула.

Розділ дев'ятий

*Про те, як лицар забрав
із собою молоду дружину*

Коли Гульбранд наступного ранку прокинувся, він не побачив біля себе чарівної товаришки і його знову поглинули дивні думки, що цей шлюб і навіть сама Ундіна — просто примарний сон і витвір уяви. Але тут вона зайшла у двері, поцілувала його, сіла біля нього на ліжку і сказала:

— Я прокинулася трохи раніше, щоб перевірити, чи дядечко дотримується слова. Він

уже вгамував усі свої притоки та, як і раніше, тече відчужено й замислено своїм звичним шляхом через ліс. Його друзі у воді й повітрі також пішли на спочинок, все тут буде тепер добре і тихо, а ти можеш дістатися сушею додому, як тільки захочеш.

Гульдбранду знову здалося, що це все йому сниться, так важко було звикнути до дивної рідні дружини. Але він не видав цього, а безмежна краса чудової жінки заспокоїла його стривожене передчуття. Коли через якийсь час вони стояли перед дверима хатинки і бачили перед собою зелену косу, виразно окреслену водою, то йому стало так добре у цій колисці кохання, що він сказав:

— А хіба нам потрібно від'їжджати вже сьогодні? Навряд чи нас у житті спіткають миліші дні, ніж ті, які ми пережили в цьому таємному, захищеному містечку. Може, ще два-три вечори помилуємося тут заходом сонця?

— Як мій пан звелить, — мило і покірно відповіла Ундіна. — Єдине, що стареньким буде дуже важко зі мною розлучатися, тепер, коли вони розгледять мою вірну душу і відчують, як щиро я їх люблю й поважаю, вони крізь сльози не бачитимуть світу. Поки що для них моя лагідність і набожність є ніби гладінь озера у безвітряний день, і вони зможуть полюби-

ти всяке деревце чи квіточку так само, як і мене. Але що ж станеться, коли вони відчують цю нову любов у моєму серці саме в ту мить, коли змушені будуть навіки мене втратити? І чи мені вдасться це приховувати від них, якщо ми залишимося тут надовше?

Гульдбранд погодився з нею. Він пішов до стареньких і обговорив з ними подорож, в яку вони вирушать уже за годину. Священик запропонував молодій парі своє товариство, він із лицарем, після короткого прощання, підсадили красуню на коня і без зволікань поїхали всохлими руслами лісового потоку в напрямку лісу. Ундіна плакала тихо, але гірко, старенькі довго ще голосили їй услід. Здавалося, вони тільки тепер зрозуміли, що втратили разом зі своєю названою донькою.

Троє мандрівників мовчки забрели в найглибші нетрі лісу. Серед лісової зелені це було дуже гарне видовище: красива жіноча постать їде верхи на благородному, пишно вбраному коні, з одного боку від неї урочисто крокує поштивий священик у білій рясі, а з іншого — квітучий лицар в кольоровому світлому одязі, з розкішним мечем на поясі. Гульдбранд не зводив очей зі своєї красивої дружини, а Ундіна, витерши сльози, дивилася тільки на нього. Невдовзі вони завели спокійну беззвучну бесі-

ду поглядами та рухами, яку перервав своєю тихою мовою священик, він саме розмовляв із четвертим мандрівником, що до них непомітно приєднався.

Він був одягнений у біле, майже як у священнику рясу, лиш великий каптур низько спадав йому на обличчя і весь одяг морщився у величезних складках, тому він на кожному кроці спішив підібрати кінці та перекинути їх через руку або зібрати якимось іншим способом, хоча це зовсім не заважало йому йти. Коли вже молода пара помітила супутника, він саме говорив:

— І ось так я роками живу тут у лісі, шанований отче, хоча мене й не можна назвати відлюдником у вашому розумінні. Бо, як кажуть, я тут не відбуваю покуту і особливо нічого мені не бракує. Я люблю ліс тільки тому, що він по-особливому гарний, і мені приносить задоволення ходити у цьому просторому білому одязі в сутінках серед листя, а ще й коли ніжний промінь сонця раптом ковзне по мені й заблищить...

— Ви вкрай дивний чоловік, — відповів йому священик, — розкажіть про себе щось більше.

— А ви хто такі, між іншим? — запитав чужинець.

— Мене називають отцем Гайльманом, — мовив священик, — я з монастиря святої Марії по той бік озера.

— Так-так, — сказав на це чужинець, — а мене звать Кюлеборн, а якщо зважати на поштивість, то пан фон Кюлеборн або вільний барон фон Кюлеборн, бо я у цьому лісі й трохи далі за його межами вільний, як птах. Приміром, я ось зараз щось розповім молодій пані.

І як тільки він це сказав, то миттю опинився з іншого боку від священика, поблизу Ундіни, і виструнчився, щоб прошепотіти їй щось на вухо. Вона ж налякано відсахнулася і сказала:

— Я не маю більше про що з вами говорити.

— Овва, — засміявся чужинець, — за кого ж такого знатного ви вийшли заміж, якщо вже не признаєте рідні? Чи ви не пригадуєте дядечка Кюлеборна, який вас так вірно ніс на своїх плечах сюди?

— Але, будь ласка, — відповіла Ундіна, — я прошу вас більше не потрапляти мені на очі. Тепер я боюся вас. А що як мій чоловік покине мене, коли побачить у компанії такої дивної рідні?

— Моя люба небого, — сказав Кюлеборн, — ви не повинні забувати, що я тут є вашим охоронцем, страшні духи землі хочуть з вами затіяти небезпечну гру. То ж дозвольте просто

тихо йти разом з вами. Між іншим, цей старий священик мене запам'ятав краще, ніж ви, він запевняв, що я видаюся йому знайомим і що це мало не я був разом із ним у човні, коли він звалився у воду. Звісно ж, це був я, а точніше та хвиля, яка викинула його на берег прямо до вас на вінчання.

Ундіна та лицар поглянули на отця Гайльмана, але він йшов ніби у сні та не розумів і не чув нічого, що відбувалося навколо. І тут Ундіна сказала Кюлеборну:

— Он вже видніється край лісу. Нам більше не потрібна ваша допомога, і нічого нас тут не лякає, крім вас. Тому я вас уклінно прошу зникнути і залишити нас у спокої.

Здавалось, що Кюлеборну це не сподобалося. Він витягнув своє бридке лице і вишкірився до Ундіни, яка з переляку скрикнула і поклікала свого друга на допомогу. Лицар блискавкою метнувся до коня і замахнувся гострим мечем над головою Кюлеборна. Але зміг вдарити лише по стовпу води з водоспада, який раптом виник біля них, шумів, пінився і падав з високої скелі, ніби насміхався з них, з ніг до голови обливши водою. А священик, який враз прокинувся, сказав:

— Я так і думав, що так станеться, бо ж потічок весь час тік біля нас. Спочатку мені

взагалі здалося, наче він людина і вміє говорити.

Водоспад чітко продзюрчав на вухо лицарю такі слова:

*Лицарю спритний, лицарю сильний,
Я не сварюсь, я не гнівлюсь,
Лиш добре пильнуй свою красну жону,
О, лицарю, спини кров запальну.*

Через кілька кроків ліс опинився вже позаду. Імперське місто лежало перед ними у всій красі, а призахідне сонце, яке освітлювало золотом міські вежі, дбайливо висушило одяг промоклих мандрівників.

Розділ десятий

Про те, як їм жилося в місті

Заптове зникнення юного лицаря Гульбранда фон Рингштеттена набуло неабиякого розголосу в імперському місті та спричинило тривогу серед людей, яким він уже встиг полюбитися як через свою майстерність на турнірі й у танцях, так і через свою м'яку та дружлюбну натуру. Його слуги не рушили з міста без свого пана, але й у жодного не вистачило сміливості поїхати за ним у темінь страшного лісу. Отож, вони залишилися у прихистку, без-

діяльно сподіваючись, як часто люди це роблять, і своїми наріканнями намагалися оживити пам'ять про зниклого лицаря. А коли насунулися буря і повінь, то ніхто вже й не мав сумніву, що красивого чужинця спіткала вірна загибель; навіть Бертальда відкрито визнала і кляла себе за те, що сама спонукала його до поїздки в ліс. Її названі батьки, герцоги, прибули, щоб її забрати, та Бертальда переконала їх залишитися з нею, поки вона не отримає певних новин про життя чи смерть Гульдбранда. Дівчина закликала багатьох юних лицарів, які ревно за нею упадали, вирушити назустріч шляхетній пригоді до лісу. Але свою руку вона не була готова за це обіцяти, бо все ще сподівалася, що належатиме лицарю, який повернеться, а лише за рукавичку, стрічку чи навіть цілунок ніхто не хотів ризикувати життям, щоб повернути такого небезпечного для себе суперника.

Прислуга лицаря і всі жителі міста раділи неочікуваному і раптовому поверненню Гульдбранда, та тільки не Бертальда. Якщо всі тишилися з того, що він привіз із собою таку красуню-дружину та отця Гайльмана як свідка вінчання, то Бертальді не залишалося нічого іншого, як засмутитися. По-перше, вона справді щиро полюбила молодого лицаря, а її скор-

бота за зниклим показала людям більше, ніж належало. Та вона й далі поводитася виважено, як мудра дівчина, змиралася з обставинами і подружилася з Ундіною, яку всі в місті мали за принцесу, котру Гульдбранд звільнив від злих чарів у лісі. Коли ж розпитували про це її саму чи її чоловіка, то вони тільки мовчали або вміли мудро вивернутися від відповіді, а вуста отця Гайльмана були міцно закриті для всіх порожніх балачок, а крім того він тут же після повернення Гульдбранда подався у свій монастир, таким чином людям довелося задовольнятися власними здогадами, ба навіть Бертальда знала не більше, ніж інші.

Ундіні ж із кожним днем усе більше подобалася ця вишукана дівчина.

— Ми, мабуть, уже були знайомі й раніше, — часто говорила вона, — або ж нас поєднує якийсь інший дивний зв'язок, бо без причини, зрозумій мене правильно, без глибинної таємної причини ніхто нікому не буде аж такий любий, як ти мені з першої миті нашого знайомства.

Та й Бертальда не могла не погодитись, що відчувала до Ундіни довіру і любов, хоч і розуміла, що має причини гірко дорікати своїй щасливій суперниці. Через цю взаємну прихильність одна вмовляла своїх названих батьків

відкласти день від'їзду, а інша — благала про це ж свого чоловіка. Так, уже заходила мова, що Бертальда супроводжуватиме Ундіну деякий час до замку Рингштеттен біля витоків Дунаю. Вони про це говорили одного гарного вечора, коли гуляли у світлі зірок головною площею імперського міста, оточеною високими деревами. Молода пара досить пізно запросила Бертальду на прогулянку, вони втрьох дружньо прогулювалися під глибоким синім небом, часто перериваючи свої розмови, щоб висловити замилювання чудовим водограєм посеред площі та його дивовижним шумом і клетотінням. Їм було так любо й затишно, між тінню від дерев проблискувало світло з найближчих будинків, довкола було чутно тихі голоси дітей і неспішні кроки людей; їм здавалося, що вони були самі, однак посеред веселого живого світу. Те, що вдень видавалося складним, спростилося само собою, і трое друзів більше не могли осягнути, чому подорож Бертальди разом із ними може викликати якусь навіть найменшу загрозу. Одного разу, коли вони хотіли визначити день спільної подорожі, до них посеред ринкової площі підійшов високий чоловік. Він поштиво вклонився перед ними і прошепотів щось на вухо Ундіні. Вона зробила кілька кроків убік з чужинцем, незадоволена тим, що їм

завадили далі спілкуватися. Вони обоє почали про щось шепотітися, здавалося, чужинецькою мовою. Гульдбранду чоловік видався знайомим, і він так витріщився на нього, що навіть не почув здивованого запитання Бертальди, і не відповів на нього. Ураз Ундіна радісно заплескала в долоні й покинула чужинця, сміючись. А він тим часом, несхвально хитаючи головою, швидко й невдоволено пішов і зник у водограї. Гульдбранд упевнився в своїх здогадах, але Бертальда запитала:

— Ундіно, що від тебе хотів той чоловік, який чистить криниці?

Молода жінка посміхнулася і відповіла:

— Післязавтра в день твоїх іменин ти довідаєшся, миле дитя.

І після цього з неї неможливо було витягнути ні слова. Вона запросила Бертальду та її названих батьків у визначений день на обід, і невдовзі вони розійшлися.

— Кюлеборн? — питав Гульдбранд із внутрішнім тремтінням свою красиву дружину, коли вони попрощалися з Бертальдою і рушили в напрямку дому темними вуличками.

— Так, це був він, — відповіла Ундіна, — і він намагався наговорити мені несусвітних дурниць. Але поміж тим, не маючи наміру, потішив мене дуже радісною новиною. Якщо ти

хочеш знати якою, мій любий володарю і чоловіче, то тобі досить мене тільки попросити і я розповім усе від душі. Та якщо ж ти захочеш зробити своїй Ундіні велику-превелику радість, то потерпи до післязавтра і тоді на тебе чекає несподіванка.

Лицар залюбки погодився виконати те, про що його так мило просила дружина, а вже перед сном вона з посмішкою прошепотіла до себе:

— Як же вона зрадіє і здивується через новину від чоловіка, який чистить криниці, люба, дорога Бертальда!

Розділ одинадцятий

Іменини Бертальди

Товариство зібралося за столом, на чільному місці сиділа Бертальда. Прикрашена коштовностями та квітами, подарованими названими батьками і друзями, вона була немов весняна богиня. Збоку від неї сиділи Ундіна і Гульдбранд. Коли закінчувався багатий обід і подали десерт, то за давнім добрим звичаєм двері відчинили, щоб народ міг подивитися і також порадіти разом із вельможами. Слуги розносили вино і солодощі поміж глядачами. Гульдбранд і Бертальда з нетерпінням чекали на обіцяну новину і, наскільки це було можливо, не спускали очей з Ундіни. Ті, хто знали

про її обіцянку, могли помітити, що вона щомиті була готова відкрити таємницю, але не робила цього, відтягуючи час, як це полюбляють робити діти зі своїми смаколиками. Бертальда і Гульдбранд розділяли з нею це блаженне відчуття, у неспокої очікуючи на нове щастя, яке мало злетіти з уст їхньої подруги. І тут кілька гостей з товариства попросили Ундіну заспівати. Здається, їй це сподобалось, вона звеліла принести лютню і заспівала пісню:

*Який ясний ранок
І квіти барвисті,
Високі трави духмяні
На березі схвильованого озера!*

*Що так ясно мигтить там між травами?
Чи це біла квітка
Впала з неба на галявину?
Ох, це ніжне дитя!*

*Воно бавиться квітами,
Ловить вранішні промені.
— О, звідки? Звідки ти, чудо?
З далеких берегів.*

*Його сюди принесло озеро.
— Ні, не торкайся тут нічого, крихітко,
Своїми маленькими рученятами.
Вони тобі не повернуть батьків.*

*Квіти тут чужі й німі.
Вони лиш гарні з себе,
Чарує запах їхній наше серце,
Та жодна не пригорне,
А материні груди так далеко.*

*Ще тільки на життєвому порозі,
З небесним сміхом на вустах,
Ти загубила найдорожче,
Не знаючи про це нічого.*

*Ось їде родовитий герцог,
Спиняє тут свого коня,
Бере тебе до себе в замок,
До чистих звичаїв і пишних палат.*

*Ти здобула чимало,
Цвітеш, найкраща квітка на весь край,
Але ж ні, найвищу втіху
Ти залишила вдалині.*

Ундіна з сумом опустила лютню, сльози на-
вернулись на очі названим батькам Бертальди.

— Так було того ранку, коли я тебе знайшов,
бідна, мила сирітко, — глибоко зворушений
промовив герцог. — Красива співачка має ра-
цію, найкраще ми тобі ще так і не віддали.

— А зараз ще послухаємо, що сталося з не-
щасними батьками, — мовила Ундіна, торк-
нулася струн і заспівала:

*Мати ходить по кімнатах,
Заглядає в кожен кут,
Щось шукає, плаче гірко,
Та знаходить тільки сум.*

*Пустка в домі! Тільки плач
Де ж поділося дитя?
День увесь і усю ніч
Хто колише немовля?*

*Знову зеленіють буки,
Знову сонце гріє,
Але, мамо, не шукай вже,
Не повернеться надія.*

*А коли настане вечір,
Батько прийде знов до хати,
Обдаруй його усмішкою,
Витри сльози із очей.*

*Батько знає, в цих кімнатах
Знайде втіху він назавжди,
Тільки чує мамин плач,
А не сміх свого дитя.*

— О, Боже правий, Ундіно, де мої батьки?
— заридала Бертальда. — Ти це точно знаєш,
ти якось дізналася, дивна жінко, бо ж інакше
ти б не могла мені розірвати серце на шматки.
Може, вони вже тут? Невже тут? — вона окинула
поглядом пишне товариство і поспішила до

однієї владної пані, яка сиділа біля її названого батька. Тоді Ундіна оглянулася на двері і з її очей покотилися сльози зворушення:

— Де ж ті бідні батьки, які так зачекалися?

І з натовпу глядачів вийшли старий рибалка з дружиною. Вони запитально дивилися то на Ундіну, то на гарну панну, яка й була насправді їхньою донькою.

— Це вона! — захоплено залепетала та, що піднесла такий дарунок, а старенькі з голосним риданням повисли на шиї щойно знайденої доньки, славлячи Бога.

Та Бертальда нажахано і гнівно вирвалася з їхніх обіймів. Це вже було занадто для цієї гордої натури, таке одкровення в ту мить, коли вона вже впевнилася, що ще вище піднесеться у своїй славі, мала надію побачити над своєю головою ошатний навіс над тронем і корону. Їй здалось, що це все вигадала її суперниця, щоб витончено принизити її перед Гульдбрандом і цілим світом. Вона кинулася на Ундіну і двох стареньких, з її уст зірвалися жахливі слова:

— Наклепниця і запроданка!

Тут стара дружина рибалки тихо промовила до себе:

— О, Господи, якою злою істотою вона виросла, і все ж я всім серцем чую, що вона — моя кровинка.

Старий же рибалка звів руки у тихій молитві, щоб це тільки не була його донька. Ундіна, бліда як смерть, кидалася то від батьків до Бертальди, то від Бертальди до батьків, вона наче впала з неба, яке сама вимріяла, на страшну і грішну землю, котра їй не снилася навіть у найгірших снах.

— Чи в тебе взагалі є душа? Ти справді маєш душу, Бертальдо? — кілька разів вона вигукнула до своєї розгніваної подруги, ніби хотіла її привести до тями від раптового шаленства чи кошмарного сну.

Коли Бертальда почала лютувати ще більше, відторгнені батьки заголосили, а все товариство, сперечаючись, поділилося на два табори, Ундіна так поштиво і серйозно попросила слова в домі свого чоловіка, що навколо неї відразу ж запала тиша. Вона покійрно і гордо пішла на край столу, де раніше сиділа Бертальда, всі повернули голови до неї, і вона почала говорити:

— О, люди, які так вороже і збентежено дивитесь на мене і які так безжалісно зіпсували мені свято! Боже, я нічого не відала про ваші нерозважливі звичаї і жорсткий спосіб мислення і, мабуть, до кінця свого життя їх не прийму. Це не моя провина, що я все так заплутано почала, повірте, це через вас, хоча ви цього й не бачите. Тому-то я й не буду вам ба-

гато розповідати, лише єдине мушу сказати: я не збрехала. Я не хочу і не буду вам це доводити, але можу поклястися, що це правда, яку мені повідав той, хто заманив Бертальду у воду і забрав її від батьків, а потім приніс і поклав на зеленому моріжку перед герцогом.

— Вона чарівниця, — вигукнула Бертальда, — вона відьма, яка водиться зі злими духами! Вона сама це визнала!

— Ні, я не така, — сказала Ундіна, погляд якої був сповнений невинністю та впевненістю. — Я не відьма, подивіться ж на мене.

— Тоді вона бреше і хвалиться, — крикнула Бертальда, — і хай не сміє стверджувати, що я донька цих нищих людей! Мої вельможні батьки, я благаю вас, заберіть мене з цього товариства і цього міста, де тільки і хочуть мене присоромити!

Старий поважний герцог не рушив з місця, а його дружина сказала:

— Ми мусимо довідатися, як все було насправді. І, Бог свідок, що поки цього не станеться, я не ступлю і кроку з цієї зали!

Тут підійшла стара дружина рибалки, низько вклонилася перед герцогинею і промовила:

— З моєї душі впав камінь завдяки вам, благочестива пані. Я мушу сказати, якщо ця зла панна — моя донька, то у неї на спині між

плечима є родимка у вигляді фіалки, така сама є і на стопі її лівої ноги. Якби вона вийшла з цього залу зі мною...

— Я не роздягнусь перед селянкою! — сказала Бертальда, гордо відвернувшись від неї.

— А переді мною доведеться, — серйозно заперечила герцогиня. — Ходіть за мною, панно, а старенька добра жінка піде з нами.

Вони втрюх зникли, а всі завмерли в очікуванні. Через якусь мить жінки повернулися, на Бертальді лица не було, і герцогиня мовила:

— Правда є правда: я запевняю, що господиня цього дому не помилялася. Бертальда — донька рибалки, і це все, що вам потрібно знати.

Вельможне подружжя пішло зі своєю названою донькою, герцог дав знак рибалці з дружиною йти з ними. Інші гості мовчки або тихо перешіптуючись розійшлися, а Ундіна, щиро ридаючи, впала в обійми Гульдбранда.

Розділ дванадцятий
*Про те, як вони покинули
імперське місто*

Планові фон Рингштеттену, звісно, було б миліше, якби того дня все відбулося по-іншому. Але й так, як сталося, не могло йому не подобатися, бо його красива дружина повелася чесно, добродушно і щиро.

— Якщо я і дав їй душу, — говорив Гульдбранд до себе, — то кращу, ніж маю сам.

Він думав, як заспокоїти ридання коханої і вже наступного дня покинути це місце, яке пі-

сля всіх подій мало стати їй ненависним. Та не всі були одностайні щодо молодої жінки. Оскільки і раніше від неї можна було чекати чогось дивного, то це дивовижне відкриття про походження Бертальди не так вже й сильно всіх вразило, і кожен, хто чув цю історію, не схвалював нестримної поведінки Ундіни. Та про це нічого не знали ні лицар, ні його дружина. До того ж, і одне, й інше було б бо-лісним для Ундіни, тому не було кращого ви-ходу, ніж якомога швидше покинути мури старого міста.

Із першими променями сонця біля воріт їх-нього готелю зупинилася пишна карета для Ундіни. Коні Гульдбранда та його зброєносців нетерпляче били копитами по бруківці. Лицар вже виводив свою гарну жінку з будинку, аж тут їм стала на шляху рибацька донька.

— Нам не потрібен твій товар, — мовив до неї Гульдбранд, — ми вже від'їжджаємо.

І тут дівчина зайшлася гіркими сльозами і тільки зараз молоде подружжя помітило, що це була Бертальда. Вони тут же повернулися з нею в будинок і дізналися, що герцог з герцогинею були настільки розгнівані її вчорашньою без-жальністю та лютістю, що зовсім від неї від-реклися, щоправда, наділивши її перед тим багатим приданим. Рибалку з дружиною вони

також щедро обдарували, і ті вирушили додому на свою косу.

— Я хотіла піти з ними, — продовжувала вона, — та старий рибалка, який називає себе моїм батьком...

— Але ж він ним і є, Бертальдо, — перебила її Ундіна. — Послухай, той, кого ти назвала чоловіком, що чистить криниці, мені це детально розповів. Він хотів мене відмовити брати тебе з нами до замку Рингштеттен і випадково видав цю таємницю.

— Ну що ж, — відказала тоді Бертальда, — мій батько, якщо так і є, мій батько сказав: “Я не візьму тебе з собою, поки ти не змінишся. Наважся сама пройти через ліс, оповитий чутками, це і покаже, чи ми для тебе чогось варті. Але не приходь як вельможна панна, а приходь як проста донька рибалки”. Я хочу зробити саме так, як він сказав, бо я покинута всім світом і хочу жити та вмерти на самоті як бідна донька рибалки зі своїми убогими батьками. Звісно, цей ліс навіює на мене жах. Там бо живуть страшні примари, а я така ляклива. Але що з того? Сюди сьогодні до вас я прийшла, тільки щоб просити вибачення в шляхетної пані фон Рингштеттен за свою вчорашню неналежну поведінку. Я знаю, що ви хотіли як краще, прекрасна пані, але ви не знали, як

мене пораните, тому мені бездумно й вирвалося лихе слівце від страху й несподіванки. Ох, пробачте мені, пробачте! Я така нещаслива. Самі тільки подумайте, ким я була ще вчора зранку, на початку вашого свята, і ким я є нині!

Крізь сльози їй важко було говорити, і Ундіна кинулася до неї з обіймами, теж гірко ридаючи. Пройшло досить часу, поки глибоко зворушена жінка змогла сказати хоч слово. Вона промовила:

— Ти маєш податися з нами в Рингштеттен, все буде так, як ми домовлялися раніше, тільки звертайся до мене знову на “ти” і не називай більше шляхетною пані. Поглянь, нас підмінили, коли ми були ще дітьми, уже тоді наші долі переплелися і зараз ми їх ще міцніше сплетемо, щоб жодна людська сила не змогла їх роз’єднати. Отож їдьмо з нами в Рингштеттен. А як все поділити по-сестринськи, ми вирішимо вже там.

Бертальда спідлоба подивилася на Гульбранда. Йому стало шкода гарну дівчину, яка потрапила в таку халепу, він запропонував їй руку і ласкаво заговорив до неї, щоб вона довірилась йому і його дружині.

— А вашим батькам, — сказав він, — ми надішлемо звістку, чому ви не приїхали.

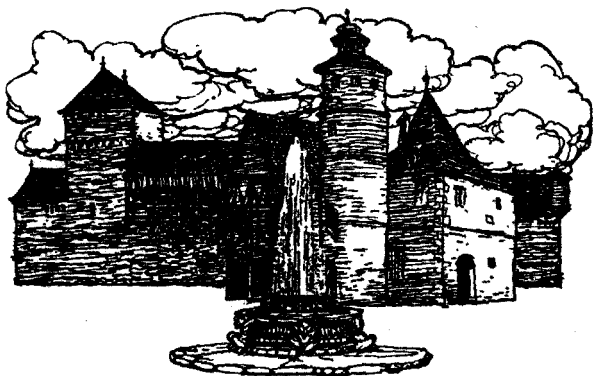
Лицар хотів ще щось додати про добрих рибалок, але побачив, як при згадці про них вона боляче зіщулилася, і вирішив краще змовчати. Він взяв її під руку, допоміг сісти в карету, за нею сіла Ундіна, і він весело поскакав поряд з ними, звелівши кучеру підігнати коней, тож вони дуже швидко покинули імперське місто, залишивши позаду всі гнітючі спогади. І ось дві жінки вже радісно насолоджувались мальовничими краєвидами, які супроводжували їх усю дорогу.

Після кількадечної подорожі одного гарного вечора вони прибули у замок Рингштеттен. Управитель і прислуга мали багато що розповісти молодому господарю, тож Ундіна з Бертальдою залишилися наодинці. Вони пішли на прогулянку високим оборонним валом і милувалися чудовими краєвидами та благословенною Швабією, яка розкинулася перед ними. Тут до них підійшов високий чоловік, який ввічливо з ними привітався і Бертальді видалось, що це чоловік, який чистить криниці в імперському місті. Ще більш вона у цьому впевнилася, коли Ундіна непривітно пригрозила йому жестами і він поспішив геть, киваючи головою, як і тоді, та зник у найближчих кущах. Ундіна сказала:

— Не бійся, люба Бертальдо, цього разу бридкий чоловік, який чистить криниці, не заподіє тобі ніякого зла.

І після цього вона докладно розповіла їй всю історію, а також те, хто вона така і як Бертальду забрали від рибалок, а натомість її туди принесли. Спочатку молода панна злякалася таких слів, вона було подумала, що її подругу раптом охопило божевілля. Але з кожним разом все більше переконувалася, що всі слова Ундіни правдиві, що все збігається з тим, що вона казала, тим паче що це підказувало її внутрішнє відчуття, яке неодмінно знає істину. Їй було дуже дивно, що вона ніби живе в казці, про яку зазвичай можна тільки чути. Бертальда з глибокою повагою дивилася на Ундіну, та не могла вгамувати почуття жаху, яке виникло в неї до подруги, і за вечерею дивувалася, з якою любов'ю та прихильністю лицар поводить з істотою, яка їй з моменту останнього одкровення видавалося більш примарною, ніж людською.

Розділ тринадцятий

*Про те, як їм жилося
в замку Рингштеттен*

Той, хто записав цю історію, бо вона зворушила його серце і він бажає, щоб так само вона зачепила й інших, просить тебе, любий читачу, про послугу. Пробач йому, що він кількома словами опише доволі довгий відтинок часу і лише в загальних рисах розповість тобі, що в цей час трапилося. Він чудово знає, що можна художньо крок за кроком розписати, як Гульдбранд відвернувся від Ундіни і прихи-

лився до Бертальди, як Бертальда відповідала йому все палкішою любов'ю і вони удвох дивилися на його дружину Ундіну як на дивну істоту, відчуваючи до неї все більший страх та співчуття, як Ундіна плакала і її сльози мучили совість лицаря, не розбудивши давнього кохання, хоча він часом і поводився з нею привітно, але холодне тремтіння гнало його від неї назустріч людській істоті Бертальди. Це все можна було б виразно описати, можливо, навіть треба було б, якби письменник умів. Та серце його при цьому розколювалося б, бо він і сам пережив схожі події і ще досі боїться навіть їхньої тіні. Тобі, мабуть, знайоме таке почуття, любий читачу, бо така вже доля у смертних людей. Тобі пощастило, якщо доводилося більше приймати, ніж давати, бо за таких обставин більшим блаженством є брати, ніж давати. Тоді такі спогади навіть душі хіба солодкий біль і, можливо, тепла сльоза скотиться по твоїй щоці, згадуючи зів'ялі квіти, яким ти так радів. Але досить цього; годі пронизувати серце тисячами шпичок, скажемо лиш, що було так, як я вже оповів. Бідна Ундіна дуже засмутилася, а двоє інших теж не веселились, особливо Бертальда, яка у всьому, що ставалося їй наперекір, вбачала ревнивий тиск з боку ображеної господині дому. Тому вона швидко

освоїла владні нотки, яким Ундіна із сумною покірністю піддавалася, а засліплений Гульдбранд її в цьому всіляко підтримував. Ще більше похитнуло їхнє товариство те, що на кожному кроці у склепінчастих коридорах замку Гульдбранду та Бертальді стрічалися чудернацькі химери, про існування яких вони раніше й не здогадувались. Часто їх переслідував високий білий чоловік, в якому Гульдбранд чітко впізнавав дядька Кюлеборна, а Бертальда — примарного чоловіка, який чистив криниці, передусім він погрожував Бертальді, тому вона вже кілька разів з переляку злягала з хворобою й іноді в неї закрадалися думки покинути замок. З одного боку, вона дуже любила Гульдбранда й не почувала себе ні в чому винною, бо між ними ніколи не доходило до чогось серйозного, а з іншого — вона й не знала, куди могла б податися. Коли старий рибалка отримав звістку від Гульдбранда, що Бертальда з ним, то написав листа у відповідь нерівним почерком, наскільки це йому дозволяла його старість і незвичка писати: *“Я вже став старим вдівцем, бо моя люба вірна дружина померла. Як би мені самотньо не було в моїй хатині, нехай таки краще Бертальда залишається там, ніж приїжджає сюди. Та хай тільки вона заподіє шкоду моїй дорогій Ундіні, я її відразу*

ж прокляну!" Останні його слова Бертальда пропустила повз вуха, але добре запам'ятала, що не варто повертатися до батька, як це часто в таких випадках і роблять люди.

Одного дня, коли Гульдбранд був у від'їзді, Ундіна збрала свою челядь і наказала принести великий камінь, щоб щільно закрити розкішний колодязь, який стояв посеред замкового двору. Люди заперечували, бо їм доведеться носити воду далеко з долини. Та Ундіна сумно посміхнулася.

— Мені шкода, що я вам додаю роботи, любі діти, — відказала вона. — Краще я сама буду виносити воду кухлями, але цей колодязь потрібно закрити. Повірте мені на слово, що інакше не можна і що тільки завдяки цьому ми зможемо уникнути ще більшого лиха.

Усі наймити зраділи, що зможуть прислужитися своїй м'якосердій господині. Ніхто більше ні про що не запитував, а велетенський камінь врешті принесли. Слуги вже підняли його над колодязем, аж тут прибігла Бертальда і закричала, щоб вони зупинились. З цього колодязя їй приносять воду для вмивання, яка дуже добра для її шкіри, і вона ніколи не дозволить, щоб його закрили. Та цього разу Ундіна, всупереч звичній поведінці, наполягла на своєму рішенні. Вона сказала, що як господиня дому

вона на власний розсуд вирішує всі справи по господарству і ніхто не вправі їй перечити, крім чоловіка та володаря.

— Та подивіться ж, подивіться, — налякано і з обуренням закричала Бертальда, — ця бідна чиста водичка звивається і корчиться в муках, бо їй закриють ясне сонце і радісні людські обличчя, для яких вона є дзеркалом.

А й справді, джерельце дивно шуміло і бурлило, ніби звідти хотіло щось вирватися, але Ундіна ще більше наполягла на виконанні свого наказу. Та ця суворість і не була потрібною. Замкова челядь була однаково рада як підкоритися своїй лагідній господині, так і зламати впертість Бертальди, і як би норовисто та не сварилися і не погрожувала, невдовзі камінь закрив отвір криниці. Ундіна замислено над ним нахилилася і написала щось на ньому своїми красивими пальчиками. Вона мусила мати у своїх руках щось дуже гостре та їдке, бо коли вона відійшла, а люди наблизились, то побачили на камені дивні знаки, яких ніколи ніхто не бачив.

Увечері, коли лицар повернувся, Бертальда вибігла йому на зустріч уся в сльозах і нарікала на поведження Ундіни. Він кинув суворий погляд на Ундіну, а бідна жінка сумно опустила голову, проте стримано сказала:

— Мій пан і чоловік не почне лаяти своїх кріпаків, не вислухавши їх спочатку, а свою вірну дружину тим паче.

— Розкажи, що спонукало тебе піти на такий дивний вчинок, — сказав лицар з похмурим виглядом.

— Я хочу тобі розповісти це наодинці! — зітхнула Ундіна.

— Ти це можеш зробити і в присутності Бертальди, — відповів він.

— Так, якщо ти так звелиш, — сказала Ундіна. — Але не вимагай цього. О, прошу, прошу, не вимагай цього!

Вона була така покірна, красива і слухняна, що серце лицаря освітило сонце з тих колишніх ясних днів. Він лагідно взяв її під руку і повів у свої покої, де вона почала таку розмову:

— Ти ж знаєш злого дядечка Кюлеборна, мій любий пане, ти його часто мимоволі зустрічав у коридорах цього замку. А Бертальду він взагалі налякав так, що вона захворіла. А все через те, що він не має душі, він є простим породженням стихії, яке віддзеркалює лише зовнішній бік світу, а внутрішній йому залишається недоступним. Часом він бачить, що ти мною незадоволений, а я у своїй дитячості плачу через це, а в той час Бертальда, напевно, сміється. Ось і він вирішив, що може по-всякому

непрохано втручатися в наше життя. Що ж допоможе, якщо я його насварю і грубо прожену? Він не вірить жодному моєму слову. Він у своєму убогому житті не знає, як схожі між собою страждання і радість від любові, як тісно ці почуття переплетені один з одним, що жодна сила їх не розділить. Крізь сльози пробивається посмішка, а посмішка спричиняє сльози.

Вона, сміючись і плачучи, звела погляд на Гульдбранда, який знову відчув у своєму серці всі чари давнього кохання. Вона помітила це, міцніше до нього притулилася і продовжила говорити до нього крізь сльози радості:

— Оскільки нашого порушника спокою вже не проженеш словами, я наказала зачинити перед ним двері. А єдині двері, крізь які він може до нас потрапити, — це колодязь. Він розсварився з духами всіх джерел у цій місцині аж до долини, і тільки далі по Дунаю, куди вилилися кілька його друзів, знову починаються його володіння. Тому-то я і наказала затулити отвір криниці каменем і написала на ньому знаки, які скують всю силу завзятого дядька так, що він більше не стринеться на шляху ні тобі, ні мені, ні Бертальді. Людей, звісно, ці знаки ніяк не спинять, і вони зможуть зі звичними зусиллями зняти камінь. Тож якщо хочеш, роби, як каже Бертальда, але повір, вона не знає, про що просить. Особливо на неї має зуб Кюлеборн, і

якщо трапиться те, що він мені напроорокував і що б могло статися, навіть якби ти не мав нічого злого на думці — ох, любий, то й ти б опинився в небезпеці.

Гульдбранд всім серцем відчував великодушність своєї красивої дружини, як завзято вона відкидала свого страшного захисника та ще й витримувала всі докори Бертальди. Він палко її обійняв і зворушено промовив:

— Камінь там і залишиться, і все є і буде так, як ти захочеш, моя прекрасна Ундіночко.

Вона слухняно пригорнулася до нього, радіючи, що знову чує слова любові, і сказала:

— Мій наймиліший друже, ти сьогодні такий лагідний і добрий, чи можу я просити ще про одну послугу? Поглянь, ти як сонце. У найвищий момент свого сяйва воно одягає палаючий громовий вінок й у грозах видається, що це справжній король і земний бог. Ось так і ти часом гніваєшся і кидаєш блискавки своїми очима й вустами, та це тобі личить, хоча я, дурненька, через це часто плачу. Але не роби цього ніколи біля водойми або навіть якщо вона десь неподалік. Зрозумій, тоді мої родичі оволодівають мною. Вони, неблаганні у своїй люті, вирвуть мене від тебе, бо подумують, що одній з їхнього роду нанесено образу, і я до кінця свого життя буду змушена жити у кришталевих палацах і ніколи більше не зможу побачити

тебе, якщо ж вони дозволять мені повернутися до тебе, то це буде в стократ гірше. Ні, ні, мій солодкий друже, не доведи до цього, якщо тобі ще мила бідна Ундіна.

Він урочисто пообіцяв зробити те, що вона просить, і радісне й закохане подружжя вишло з кімнати. Тут з'явилася Бертальда з кількома робітниками, яких вона встигла закликати, і буркотливим тоном, до якого вже звикла, промовила:

— Ось і закінчилась таємна розмова, камінь можна піднімати. Ідіть, люди, туди і зніміть його.

Та лицар, обурений її зверхньою манерою розмови, коротко і серйозно сказав:

— Камінь залишиться на місці.

Крім того, лицар дорікнув Бертальді за різкість з його дружиною, а робітники із тихими зловтішними усмішками пішли собі, Бертальда ж зблідла і подалася в свої покої в інший бік.

Прийшов час вечеряти, але марно всі чекали на Бертальду. По неї послали людей. Слуга повернувся, повідомивши, що її покої порожні, і приніс лицарю запечатану записку. Він приголомшено її відкрив і прочитав:

“Мені соромно відчувати, що я всього-навсього проста донька рибалки. Те, що я на якусь мить забула про це, спокутаю в убогій

хатині моїх батьків. Живіть щасливо з вашою прекрасної дружиною!"

Ундіна щиро засмутилася. Вона від усього серця попросила чоловіка наздогнати подругу і повернути її. О, Гульдбранда і не треба було просити! Його із новою силою накрило відчуття прихильності до Бертальди. Він оббіг увесь замок, запитуючи, чи ніхто бачив, у який бік вона подалася. Проте нічого не зміг довідатися і вирішив, уже сідаючи на коня у дворі замку, що поїде тією дорогою, якою віз Бертальду сюди. Тут до нього підбіг зброєносець і повідомив, що бачив дівчину на стежці, що веде у Чорну долину. Блискавкою лицар помчав крізь ворота у вказаний бік, не почувши наляканого голосу Ундіни, яка кричала йому вслід з вікна:

— У Чорну Долину? О, тільки не туди! Гульдбранде, тільки не туди! Бога ради, візьми мене з собою!

Та коли вона побачила, що її старання марні, миттю звеліла осідлати свого білого коня і подалася за лицарем, не погодившись взяти ніякого супроводу.

Розділ чотирнадцятий

*Про те, як Бертальда
з лицарем повернулися*

Чорна долина лежить далеко в горах. Як вона зветься тепер, не відомо. Та в ті часи люди її так називали через глибоку темінь, в якій вона тонула, схована високими деревами, переважно ялинками. Навіть потічок, що тік поміж скелями, виглядав чорним і зовсім не таким привітним, якими зазвичай є води, коли над ними видно синє небо. У сутінках, що наповзали, усе виглядало нескінченно дрімучим і похмурим. Лицар лячно їхав верхи вздовж берега річки, хвилюючись, що виїхав занадто пізно і не зможе її наздогнати або що у великому поспіху пережене її і не помітить, якщо вона ви-

рішила десь сховатися. Між тим, він уже далеко заїхав углиб долини і подумав, що мав би ось-ось наздогнати дівчину, якщо вибрав правильний шлях. Думка про те, що він міг помилитися, змушувала все тривожніше битися його серце. Що станеться з ніжною Бертальдою у цю грозову ніч, яка все більше насувала над долиною, якщо він її не знайде? Та врешті Гульдбранд побачив, як між гілок на схилі гори промайнуло щось біле. Йому здалося, що він впізнав одяг Бертальди і подався в той бік. Та кінь уперто не бажав туди йти і став дибки, Гульдбранд не хотів втрачати часу, тому зліз з коня, до того ж крізь зарослі було б неможливо з ним пройти. Він прив'язав жеребця до стовбура в'яза й обережно почав пробиратися крізь кущі. Холодні й вологі від вечірної роси гілки непривітно били його по чолі й щоках, за горами доносився далекий гуркіт грому, усе виглядало так дивно, що чоловік почав боятися білої постаті, яка вже зовсім недалеко від нього лежала на землі. Та він точно побачив, що це була жіноча постать у довгому білому вбранні, яке сьогодні носила Бертальда, вона чи то спала, чи лежала непритомна. Гульдбранд зовсім близько підійшов до неї, із шумом відхиляючи гілки і брязкаючи мечем, та вона не поворухнулася.

— Бертальдо! — покликав він спочатку тихо, а потім голосніше, та дівчина не чула. Аж коли він щосили вигукнув дороге ім'я, довкола між горами долини прокотилося відлуння: “Бертальдо!”, але воно не розбудило її. Лицар нахилився над поstattтю, темінь долини та ніч, що заходила, не дозволили роздивитися її обличчя. Аж коли він зі страшними сумнівами припав до землі біля неї, вдарила блискавка, ясно освітивши всю долину. Перед собою молодий чоловік побачив огидно спотворене обличчя, яке глухим голосом заволоало:

— Поцілуй мене, закоханий пастуше.

Із жахливим криком він скочив на ноги, а потворна істота подалася за ним.

— Додому! — пробурчала вона. — Нечисть прокинулася. Додому! Інакше я тебе спіймаю! — І вона потягнулася до нього довгими руками.

— Підступний Кюлеборн! — крикнув лицар, опанувавши себе. — Що мені до твоїх витівок, кобольде! Ось, лови мій поцілунок!

Він люто підніс меча над його поstattтю. Але вона розсіялась і хлинула на лицаря потоком води, так що він уже не мав сумнівів, з яким ворогом має справу.

— Він хоче відлякати мене від Бертальди, — голосно промовив лицар до себе. — Він думає, що я в страху перед дурною чортівнею від-

ступлю йому бідну налякану дівчину, щоб він зміг таким чином поквитатися. Та йому це не вдасться, безсилому духові стихії. Немічному шахраю не досягнути, на що здатна людина, якщо щиро чогось захоче, не на життя, а на смерть.

Гульдбранд відчув правдивість своїх слів, і в його серце повернулася сміливість з новою силою. Йому здалось, ніби удача стала на його бік, він ще не встиг дійти до свого прив'язаного коня, як чітко почув голос Бертальди, яка десь неподалік бігла до нього вся в сльозах крізь все голосніший гуркіт грому й буревію. Окрилений, він поспішив на її голос і знайшов тремтячу панну, коли вона саме намагалася видертися на гору, щоб будь-що врятуватися від страшного мороку долини. Лицар радісно пішов їй назустріч, і яким би сміливим і гордим не було її рішення про втечу, вона тепер вповні почувала щастя, що такий любий їй серцю друг визволить її із жахливої самотності та що світле життя у дружньому замку простягає до неї свої витончені руки. Вона покірливо пішла за ним, але була така виснажена, що лицар зрадив, коли врешті привів її до свого коня, якого поспіхом відв'язав, щоб посадити на нього прекрасну мандрівницю і обережно повести його, тримаючи за вуздечку, крізь похмуру темінь долини.

Однак тварина була дуже налякана дикою появою Кюлеборна. Навіть лицарю довелося докласти зусиль, щоб застрибнути на спину здичавілого коня, а посадити в сідло тремтячу Бертальду було й зовсім неможливо. Отож вони вирішили йти пішки. Лицар намагався однією рукою тримати коня за вуздечку, а іншою піддержувати знесилену дівчину. Бертальда трималася з останніх сил на ногах, щоб лиш якомога швидше перейти цю долину, та втома тягнула її до землі, ноги були ніби вилиті з заліза, усі її кінцівки тремтіли від пережитого страху, коли Кюлеборн гнав її, і від страху перед завиванням бурі та гуркотом грому, який доносився із гір.

Урешті вона вислизнула з рук свого провідника, впавши на мох, і сказала:

— Залиште мене тут лежати, благородний пане, я все одно поплачусь за свою дурну витівку, та й дуже виснажена втомою і страхом.

— Ніколи в житті, прекрасна подруго, я вас не покину! — крикнув Гульдбранд, марно намагаючись стримати свого жеребця, який ще більше почав брикатися. Лицар зрештою був радий, що йому вдавалося тримати коня подалі від панни, щоб не наганяти їй ще більшого страху. Коли ж він на кілька кроків віддалився з розлюченим конем, вона відразу почала жалібно

кликати його, повіривши, що він справді наду-
мав покинути її в цій жахливій лісовій гущави-
ні. Тепер Гульдбранд і зовсім не знав, що йому
робити. Він радо б відпустив коня на волю, щоб
той ринув у ніч і заспокоївся, якби не боявся, що
він промчить своїми підкованими копитами по
тій вузькій стежині, де лежала Бертальда.

У цю мить розгубленості й сум'яття молодий
чоловік нарешті з полегшенням почув, що по
кам'яній дорозі наближається віз. Він гукнув
по допомогу, натомість почув чоловічий голос,
який закликав його потерпіти, але пообіцяв
допомогти, і невдовзі між кущами промайнули
двоє білих коней, біля них біла накидка візни-
ка, а позаду було видно велике полотно, котрим
був накритий товар, який він віз. На голосне
“Тпру!” свого господаря коні слухняно зупини-
лися. Він підійшов до лицаря і допоміг йому
вгамувати коня.

— Я бачу, чого йому бракує. Коли я вперше
їхав цією місциною, мої коні поводитися не
краще. Це все тому, що тут живе злий дух води,
якому в задоволення такі витівки. Але я знаю
одне замовляння. Якщо дозволите шепнути
дещо коню на вухо, то він стане такий спокій-
ний, як і мої коні.

— Спробуй свій спосіб і допоможи мені! —
нетерпляче вигукнув лицар. І тут візник нахи-

лив до себе голову здичавілого коня і сказав йому на вухо кілька слів. Той миттю заспокоївся, і тільки його розігріте дихання та пара з рота нагадували про недавню лють. У Гульдбранда не було часу розпитувати, як це сталося. Він погодився з візником, щоб посадити Бертальду на воза, де, за його словами, лежали найм'якші згортки бавовни, і той пообіцяв, що так доведе їх аж до замку Рингштеттен. Лицар хотів супроводжувати їх на коні. Однак тварина була так виснажена недавнім бриканням, що не могла везти на собі господаря, тож візник умовив його приєднатися до Бертальди, а коня прив'язати ззаду.

— Дорога йде донизу, — сказав він, — тому моїм коням буде легко.

Лицар прийняв цю пропозицію, сів на воза до Бертальди, його жеребець смирно ступав за ними, а візник бадьоро і поважно йшов поряд.

У тиші темної ночі, коли буря відходила все далі та все менше було чути грім, із відчуттям затишку і безпеки між Гульдбрандом та Бертальдою зав'язалася задушевна розмова. Він лагідно дорікав їй за вперту втечу, а вона зворушено і слухняно просила його пробачити, і від того, що вона говорила, неначе загорався вогник, який серед ночі дає таємний знак, що кохана все ще чекає. Лицар відчував справжнє

значення сказаних нею слів, але намагався цього не показувати. Та візник раптом закричав:

— Ну, коні! Ідіть! Біжіть! Згадайте, хто ви такі!

Лицар виглянув з воза і побачив, що коні стоять посеред бурхливого потоку, а то й вже зовсім пливуть, колеса воза виблискували і шуміли ніби колеса млина, а візник виліз на віз, бо вода все прибувала.

— Що це за така дорога?! Вона веде прямо у воду! — крикнув Гульдбранд до візника.

— Ні, пане, — у відповідь посміхнувся той, — якраз все навпаки. Потік проходить посеред нашого шляху. Подивіться довкола, як усе залито.

І справді, усю долину раптово залили бурхливі води, на яких почали рости хвилі.

— Це Кюлеборн, злий водяний дух, він хоче нас втопити! — вигукнув лицар. — Ти часом не знаєш ніякого замовляння проти нього, друже?

— Думаю, є одне, — сказав візник, — але я не можу і не хочу його промовляти, поки ви не дізнаєтесь, хто я такий.

— Зараз не час для загадок! — крикнув лицар. — Вода все піднімається, і що мені до того, хто ти такий?

— Усе ж вас це стосується, — відповів візник, — бо я і є Кюлеборн.

Після цих слів він засміявся і повернувся своїм спотвореним лицем у бік воза, але воза вже й не було, і коней теж, усе потопало і розтікалося хвилями, які шумували, а сам візник здійнявся здоровезною хвилею, змив собою коня, який марно борсався і вежею знову завис над головами пари, яку хотів безповоротно поховати у водах.

Та тут кризь гул води пролунав прекрасний голос Ундіни, місяць вийшов із-за хмар і осяяв її постать на схилі гори. Вона сварилась, погрожувала водам — і ось загрозлива водяна вежа буркотливо зникла, річка тихо попливла у світлі місяця, і, ніби біла голубка, Ундіна пірнула у воду, схопила лицаря та Бертальду і витягла їх на свіжий зелений моріжок, де вишуканими наїдками прогнала від них утому і страх, потім допомогла Бертальді сісти на білого коня, який її й привіз, і так всі троє дісталися до замку.

Розділ п'ятнадцятий

Подорож до Відня

Після останніх подій життя у замку було тихе і спокійне. Лицар все більше помічав небесну доброту своєї дружини, яка так ясно проявилася у Чорній долині, де вона поспішила врятувати їх від злого Кюлеборна. Ундіна ж і сама почувала себе в мирі та безпеці. Це почуття завжди живе у душі, яка твердо знає, що йде правильним шляхом, й окрім того, любов і повага її чоловіка, які знову відродилися, вселяли Ундіні проблиск надії та радості. А Бертальда була вдячна, покійна й тиха, ніскільки не намагаючись видати це як свою заслугу. Щоразу, коли хтось із подружжя починав їй пояснювати причину закриття колодязя чи при-

годи в Чорній долині, вона щиросердно просила вберегти її від цього знання, бо через історію з колодязем зазнала занадто багато сорому, а через Чорну долину — страху. Тому вона більше нічого не дізналася від них двох, та й навіщо це їй було? Мир і радість міцно осіли у замку Рингштеттен. Усі були певні цього і думали, що життя відтепер приноситьиме їм тільки квіти й солодкі плоди.

У таких обнадійливих обставинах настала й пройшла зима, і ось заглянула до радісних людей весна своїми світло-зеленими паростками та ясно-блакитним небом. Їй було так само добре, як їм, а їм — як їй. Що ж дивного в тому, що весняні лелеки й ластівки навіяли їм думки про подорожі! Одного разу на прогулянці до витоків Дунаю Гульдбранд розповідав про красу річки і про те, як вона, зростаючи, тече благословенними землями, як виблискує коштовний Відень на її берегах і як взагалі могутність та краса ріки зростають із кожним кроком.

— Як чудово було б проплисти річкою аж до Відня! — вибухнула у почуттях Бертальда, але відразу ж опанувала себе і стала покірною й тихою, замовкла, а рум'янець вдарив їй в обличчя. Саме це дуже зворушило Ундіну, й вона щиросердно захотіла здійснити бажання по-други, тож промовила:

— Чи нам хто заважає податися в дорогу?

Бертальда застрибала від радості, й жінки тут же почали змальовувати в уяві прекрасну подорож Дунаєм у найясніших барвах. Та й Гульдбранд радісно погодився, але стурбовано тихо прошепотів Ундіні на вушко:

— Але ж там далі Кюлеборн вже матиме силу?

— Нехай тільки посміє з'явитися! — відповіла Ундіна, сміючись. — Я буду з вами, а при мені він не наважиться вчинити зло.

Отож зникла остання перепона, усі готувалися до подорожі й незабаром рушили в дорогу, свіжі, бадьорі та безжурні у своїх надіях.

Але не дивуйтесь, люди, коли все стається зовсім інакше, ніж було задумано. Зловісні сили, які підкрадаються, заколисують обрану жертву солодкими піснями і золотими казками. А ось рятівний посланець із небес нерідко лякає нас своїм голосним стукотом у двері.

У перші дні мандрівки Дунаєм вони почувались особливо задоволено. Вони пливли все далі по величній ріці і все навколо видавалося щоразу кращим і гарнішим. Та коли наблизилися до місцини незвичної краси, радість від споглядання якої вже передчували, невгамовний Кюлеборн раптом почав показувати свою неймовірну силу. Спершу він тільки дражнив

з ними, бо Ундіні вдавалося корити словами високі хвилі й зустрічний вітер, а могутній ворог миттю слухався її. Та напади повторювалися, й Ундіні знову доводилося втручатися з погрозами, тож увесь радісний настрій від подорожі було зіпсовано вщент. А тут ще й веслярі почали з острахом перешіптуватися між собою, недовірливо поглядаючи на трьох панів, чії слуги й самі почали все більше підозрювати щось дивовижне і насторожено спостерігали за своїми господарями. Гульдбранд часто повторював, намагаючись заспокоїти себе:

— Це все трапляється тоді, коли водишся з нерівнею, коли людина укладає дивний союз із русалкою.

Бажаючи зняти із себе провину, як ми це часто робимо, він не раз думав:

— Я ж не знав, що вона була русалкою. Це моя біда, а не провина, що на кожному кроці мене переслідують дивацтва її рідні.

Після таких думок його мужність трохи зростала, але він почав ставитися до Ундіни зі все більшим роздратуванням та ворожістю. Кидав на неї похмурі погляди, а бідна жінка добре розуміла їхнє значення. Виснажена цим і боротьбою з витівками Кюлеборна, під вечір вона впала в глибокий сон, заколисана розміреним похитуванням барки.

Не встигла Ундіна ще й заплющити очей, як кожен на кораблі побачив, що над хвилями здіймається страшенно бридка людська голова, не як у плавця долілиць, а сторчма, ніби посаджена на палю, — разом із тим вона пливла біля барки. Кожен хотів показати іншому, що його налякало, і кожен бачив на обличчях присутніх однаковий вираз жаху, хоча всі руки й очі були звернені в інший бік, а не туди, звідки до них то шкірилася, то погрожувала їм бридка пика. Намагаючись обговорити все, що бачать, люди почали навперебій кричати:

— Поглянь туди, а ні, туди!

Усі бачили жахливі мармизи — вода довкола корабля кишіла страхітливими постатями. Від крику, який здійнявся, Ундіна прокинулася. Не встигла вона й очей відкрити, як ця сила-силенна відразливих облич ураз зникла. Але Гюльбранд був обурений стількома жахливими витівками. Він уже був готовий вибухнути прокляттями, тільки його зупинив сумирний погляд Ундіни, яка тихо попросила, мовивши:

— Ради Бога, чоловіче, ми ж на воді, тільки не сердься зараз на мене.

Лицар замовк і сів, поринувши у глибокі думки. Ундіна прошепотіла йому на вухо:

— Чи не було б краще, мій коханий, якби ми перервали нашу необдуману подорож і мирно повернулися до замку Рингштеттен?

Та Гульдбранд вороже пробурмотів:

— То я маю бути ув'язнений у своєму замку і вільно дихати тільки тоді, коли буде закритий колодязь? Та хай твоя божевільна рідня...

І тут Ундіна поклала свою гарну руку йому на губи. Він замовк і не зронив ні слова, обдумуючи те, про що йому раніше говорила дружина.

У цей час Бертальда піддалася дивним і сумним роздумам. Вона багато знала про походження Ундіни, але не все, передовсім жахливий Кюлеборн залишався для неї страшною і темною загадкою, вона навіть жодного разу не чула його імені. Обмірковуючи всі ці дивні речі, Бертальда, сама того не усвідомлюючи, зняла золотий ланцюжок, якого їй купив Гульдбранд під час однієї з останніх подорожей у мандрівного торговця, і почала бавитися ним біля самої поверхні води, ніби у напівсні вона милувалась ясними відблисками у променях призахідного сонця. Та раптом із вод Дунаю виринула велетенська рука, схопила ланцюжок і забрала його під воду. Бертальда голосно викрикнула — і насмішкуватий регіт вирвався з глибин ріки. І тут лицар вже не міг стримати гніву. Він зірвався на ноги і почав лаяти води, проклинаючи всіх, хто хоче втрутитися в його сім'ю та життя, і закликав їх, русалок чи сирен, стати перед його ясним мечем. Бертальда гірко

плакала за втраченою прикрасою і цим ще більше додавала гарту й тільки розпалювала гнів лицаря, а Ундіна в той час, перехилившись через борт, занурила свою руку у воду, тихо бубоніла щось і лише час від часу переривала свій дивний загадковий шепіт, щоб просити свого чоловіка:

— Серденько моє, не лай тут мене. Проклинай усе, що хочеш, але не мене тут. Ти ж знаєш!

І справді, його язик, який у гніві аж заплітався, не вимовив ще проти неї ні однісінького слова. І ось вона, тримаючи вологою рукою прекрасні коралі, які своїм неймовірним блиском засліплювали всіх навколо, піднесла їх Бертальді.

— Візьми їх, — мовила вона дружньо до Бертальді, — я звеліла принести їх в обмін на твій ланцюжок, не засмучуйся більше так, бідненька дитино.

Але лицар скочив поміж них. Він вирвав із рук Ундіни чудову прикрасу, викинув її знову в річку і гнівно заволав:

— То ти постійно маєш із ними зв'язок? Іди до них і залишайся з русалками разом зі всіма своїми подарунками і дай нам, людям, спокій, ти, чарівнице!

Бідна Ундіна впилась у нього поглядом, повним сліз, усе ще тримаючи витягнутою руку з

гарним подарунком для Бертальди. І тут вона почала все сильніше заливатися сльозами, ніби справді невинна й гірко ображена дитина. Урешті знеможено сказала:

— Ох, любий друже, ох, прощай! Вони нічого тобі не заподіють, поки ти зберігатимеш мені вірність, тоді я тебе ще зможу захистити. А тепер я мушу піти, піти до кінця цього молодого життя. О горе, горе, що ти наробив! О горе, горе!

І вона вистригнула через край барки. Чи вона пірнула вглиб річки, чи розтеклася по ній, не відомо, може, й одне, й інше, а може, ні те, ні інше. Та невдовзі вона зникла у Дунаї, лише маленькі хвильки схлипували, б'ючись об борт, і можна було чітко почути, як вони шепотіли:

— О горе, горе! Залишайся мені вірним!
О горе!

Гульдбранд, обливаючись гарячими слізьми, лежав на палубі, і глибока непритомність оповила нещасного своєю м'якою пеленою.

Розділ шістнадцятий

*Про те, як далі
жилося Тульдбранду*

На жаль чи, можливо, краще сказати на щастя, наш смуток не так уже й довго триває. Я маю на увазі бездонний смуток із глибинного джерела життя, який зливається воедино з утраченою коханою людиною, і здається, ніби вона й зовсім нікуди не зникала, і ми тривалий час обожнюємо її, аж поки для нас не впаде та остання перешкода, яка вже давно впала для неї. Добрі люди, звісно, продовжують побожно

схилятися перед милим образом, але вже не з тим первинним, справжнім смутком. Інші, сторонні образи вклинюються в наше життя, і ми, зрештою, пізнаємо швидкоплинність всього земного, хоча б навіть за нашим боєм, тому я мушу сказати: “Шкода, що наш смуток такий нетривалий”.

Пан фон Рингштеттен також відчув щось подібне. Та чи було це йому на користь, ми дізнаємося з подальших подій. Спершу він не міг нічого іншого, як гірко ридати, так само, як плакала бідна мила Ундіна, коли він вирвав з її рук ясну прикрасу, якою вона хотіла все загладити. І він простягав руку, як це робила і вона, і починав ще більше заливатися сльозами, як і вона. Він плекав таємну надію невдовзі потонути у сльозах, та й чи у великому горі не спадала нам на думку схожа ідея, розраджуючи нас болісною радістю? Бертальда також плакала з ним, і вони довго тихо жили поруч у замку Рингштеттен, шануючи пам'ять Ундіни та майже цілковито забувши про давню прихильність одне до одного. У той час добра Ундіна часто приходила до Гульдбранда у сні, вона ніжно й мило гладила його, а потім, мовчки плачучи, знову зникала, тож коли він прокидався, то не знав напевно, чи його щоби мокрі від її сліз, чи від його власних.

Та з плином часу ці сни снилися йому все рідше, горе лицаря вщухало, проте він не побажав би собі в житті більше нічого, ніж отак згадувати Ундіну та говорити про неї, якби в замок неочікувано не прийшов старий рибалка, який серйозно наполіг на поверненні його доньки Бертальди. До нього дійшла звістка про зникнення Ундіни, і він не міг більше дозволити, щоб Бертальда й надалі мешкала в замку неодруженого чоловіка.

— Мене зараз зовсім не цікавить, любить мене моя донька чи ні, — говорив він, — та тут ідеться про честь, тому все інше не має жодного значення.

Ці наміри старого рибалки і страшна самотність, яка чигала на Гульдбранда з усіх залів та ходів замку після від'їзду Бертальди, пробудили в ньому почуття, яке заснуло і забулося в скорботі за Ундіною: а саме прихильність Гульдбранда до гарної Бертальди. Рибалка багато в чому не підтримував їхньої думки про те, щоб справити весілля. Старий чоловік дуже любив Ундіну, і вважав, що ще не відомо, чи дорога йому зникла жінка справді була мертвою. А якщо ж її холодне мертве тіло нерухомо лежить на дні Дунаю або ж якщо його понесли ріки в океан, то Бертальда також винна в її смерті, отож їй не личить зазіхати на місце бід-

ної вигнанниці. Але й лицаря рибалка любив, та й прохання доньки, яка стала до нього значно м'якшою і піддатливішою, і її сльози за Ундіною привели до того, що врешті-решт він погодився і покірно залишився в замку. До отця Гайльмана, який у давні щасливі дні благословляв Ундіну та Гульдбранда, тут же відіслали посланця, щоб привезти його до замку на друге вінчання лицаря.

Побожний чоловік, не дочитавши листа від пана фон Рингштеттена, відразу ж подався в дорогу до замку, яку хотів подолати ще швидше, ніж звідти прибув посланець. Коли від швидкої ходи йому аж дух забивало або всі кінцівки нили від втоми, він говорив до себе:

— Можливо, я ще встигну запобігти беззаконню; тільки не падай, не досягши мети, немічне тіло!

І з новою силою він йшов і йшов, без спочинку і спокою, аж поки одного пізнього вечора не зайшов у повний зелені двір замку Рингштеттен.

Наречені сиділи рука в руку під деревом, а біля них — замислений старий рибалка. Як тільки вони побачили отця Гайльмана, відразу ж підбігли до нього і, радо вітаючи, обступили його. Та він, зронивши кілька слів, попросив нареченого зайти з ним у замок. Натомість по-

бачив, що наречений не поспішає виконувати його прохання, і сказав:

— Для чого ж тратити час і розмовляти з вами наодинці, пане Рингштеттен? Те, що я хочу сказати вам, так само стосується Бертальди і рибалки, а якщо хтось повинен почути це потім з інших уст, нехай слухає зараз, і що швидше це станеться, то краще. Чи ви певні, лицарю Гульдбранде, що ваша перша дружина справді померла? Мені так не здається. Я не хочу далі говорити, яка дивна доля її спіткала, та й не багато знаю про це. Але вона була вам скромною й вірною жінкою, це не підлягає сумніву. І впродовж чотирнадцяти ночей вона стояла біля узголів'я мого ліжка, боязко заламуючи свої ніжні рученята, і зітхала: “Ох, спини його, любий отче! Я все ще жива! Ох, врятуй його тіло! Ох, рятуй його душу!” Я не розумів значення цих сновидінь, аж поки не прибув ваш посланець. Я спішив сюди не для того, щоб з'єднати вас, а щоб розлучити тих, що не належать одне одному. Покинь її, Гульдбранде! Покинь його, Бертальдо! Він усе ще належить іншій, і чи ти не помічаєш смутку за зниклою дружиною на його блідих щоках? Жоден наречений так не виглядає, а дух мені каже: “Якщо ж ти його не покинеш, не буде тобі щастя”.

Усі троє глибоко в душі відчули, що отець ка-
зав правду, але не хотіли в це вірити. Навіть
старий рибалка аж настільки піддався вмов-
лянням, що не думав, ніби може статися інак-
ше, ніж те, що вони останніми днями між со-
бою обговорювали. Тому всі троє гнівno кину-
лися спростовувати перестороги священика,
аж він, сумно похитуючи головою, покинув
замок, не прийнявши запрошення на ночівлю
та вечерю. Однак Гульдбранд переконав себе,
що священика полонили фантазії, і на світанку
послав за священиком з іншого монастиря,
який беззаперечно погодився благословити їх
найближчими днями.

Розділ сімнадцятий

Сон лицаря

Ще сталося перед світанком, лицар лежав у напівсні на своєму ложі. Коли він хотів міцно заснути, то йому заважало відчуття страху, яке проганяло сон — адже уві сні можуть приходити привиди. Коли ж він щосили намагався прокинутись, то відчував легкий подув вітру, ніби від лебединих крил, чув ласкавий шум хвиль, які знову занурювали його у приємний сон. Урешті, коли він, напевно, заснув, йому здалося, що його підняв на своїх крилах ключ

лебедів і поніс далеко над землею й озером, ніжно співаючи.

— Лебедина пісня, моя лебедина пісня! — він щоразу повторював собі. — Це ж означає смерть!

Але, мабуть, це мало й інше значення. Йому на мить здалось, що він летить над Середземним морем. І коли він дивився униз на воду, вона перетворювалася на чистий кришталь, крізь який проглядалося дно. Він дуже радів цьому, бо міг бачити Ундіну, як вона сиділа під ясним кришталеvim склепінням. Проте його колишня дружина дуже плакала і виглядала значно засмученішою, ніж у ті щасливі дні, які вони разом провели в замку Рингштеттен, особливо на початку, та й пізніше також, аж поки не подалися в ту нещасливу подорож Дунаєм.

Лицар встиг пригадати все дуже докладно й глибоко, та здавалося, Ундіна його не помічає. Натомість до неї підійшов Кюлеборн і почав сварити її за сльози. Вона опанувала себе й поглянула на нього так владно й гордовито, що він мало не злякався.

— Навіть якщо я й живу тут під водою, — сказала вона, — то я все одно маю тут свою душу. Тому можу плакати, навіть якщо ти й не зрозумієш, що таке сльози, бо вони святі, як і святе все, у чому живе вірна душа.

Він недовірливо похитав головою і, трохи подумавши, сказав:

— Та все ж, небого, ти підвладна законам нашої стихії, тому повинна засудити його й убити, якщо він знову одружиться і не дотримає тобі вірності.

— Він ще досі вдівець, — сказала Ундіна, — і ще досі любить мене своїм зажуреним серцем.

— Але він уже й наречений, — насмішкувато сказав Кюлеборн, — мине кілька днів, священник благословить їх, і тоді тобі доведеться піднятися наверх і позбавити його життя.

— Я не можу, — у відповідь йому посміхнулася Ундіна. — Я ж закрила колодязь для себе і таких, як я.

— Але ти це зробиш тоді, коли він вийде із замку, — сказав Кюлеборн, — або ж тоді, коли він одного разу звелить відкрити колодязь! Бо він ні на краплю не думає про ці речі.

— Саме тому, — говорила Ундіна і все ще сміялася крізь сльози, — саме тому він зараз у сні витає над Середземним морем і сниться йому ця наша розмова як пересторога. Я це все передбачила і влаштувала.

Тут Кюлеборн гнівно подивився вгору на лицаря, пригрозив йому, тупнув ногами і блискавкою зник між хвилями. Він неначе роздувся від злості й перетворився на кита. Лебеді знову за-

вели свою пісню, затріпотіли крилами та полетіли. Лицарю здавалося, ніби він летить над Альпами й ріками. Нарешті, діставшись до замку Рингштеттен, він прокинувся у своєму ліжку.

Гульдбранд проснувся, якраз коли зайшов його зброєносець і сповістив, що отець Гайльман затримався тут неподалік, він зустрів його вчора вночі у лісі біля хатинки, яку він звів для себе зі стовбурів дерев, покривши її мохом та хмизом. На запитання, що він тут робить, — бо ж не захотів благословляти наречених, — він відповів: “Є ще інші обряди, де потрібне мое благословення більше, ніж біля шлюбного вівтаря. Я прийшов не на весілля, можливо, буде інша церемонія. На все свій час. Тим паче, що слова “одружити” й “тужити” не так уже й відрізняються одне від одного, це помітить той, хто не засліплений своєю легковажністю.”

Лицар поринув у думки про сказане і свій сон. Але надзвичайно важко перешкодити задуму, який людина вже собі твердо вирішила втілити в життя. Проте усе залишилося так, як і було заплановано.

Розділ вісімнадцятий
*Про те, як лицар Тульдбранд
відгуляв весілля*

Коли я вам розповім, як відбувалося весілля в замку Рингштеттен, то вам видасться, ніби ви бачите багато світлих і радісних речей, над котрими розкинуто чорну жалобну хустину, з-під якої вся пишність не приваблює нас, а, радше, виглядає насмішкувато над марнотою земних радостей. Не те, щоб якась примарна

істота порушила святковий настрій, бо ми ж знаємо, що замок був надійно захищений від витівок водяних духів. Але лицарю, рибалці й усім гостям видавалося, ніби на святі бракує найважливішої особи і що нею повинна бути Ундіна. Щоразу, коли відчинялися двері, усі мимоволі спрямовували свої погляди до них, а коли не бачили там нікого іншого, окрім старшого лакея з новими стравами чи виночерпія з благородним вином, знову сумно дивилися поперед себе. Іскри, які то тут, то там спалахували від жартів і веселощів, гасли від роси зажурених спогадів. Лише наречена була серед усіх найлегковажнішою і тому найзадоволенішою, але навіть їй час від часу було дивно сидіти у зеленому вінку та шитій золотом сукні на почесному місці за столом у той час, коли холодне, мертве тіло Ундіни нерухомо лежало на дні Дунаю або текло в океан. Бо відколи її батько сказав ці слова, вони не виходили їй з голови й особливо сьогодні не хотіли ні відступати, ні стихати.

Гостина почала завершуватися ще перед тим, як зайшла ніч, але не через нетерплячість нареченого, як це зазвичай буває на весіллях, а похмуро і пригнічено, у безрадісному передчутті лиха. Бертальда пішла зі своїми жінками, а лицар зі своїми прислугами, щоб роздягну-

тися: на цьому похмурому святі не було чутно веселих жартів дівчат і хлопців біля наречених.

Бертальда хотіла збадьоритися, тому звеліла розкласти перед собою пишні коштовності, які подарував їй Гульдбранд, разом із багатим вбранням і фатою, щоб вибрати на завтра найгарнішу та найвеселішу одягу. Її служниці раділи нагоді висловити господині багато гарних побажань, не оминувши можливості яскраво змалювати красу новоспеченої дружини. Вони все більше захоплювалися цими спогляданнями, аж поки Бертальда, оглядаючи себе в дзеркалі, не зітхнула:

— Ох, хіба ж ви не бачите легкого ластовиння тут збоку на шиї?

Вони поглянули і знайшли його, як і казала гарна пані, та назвали це маленькими плямочками, які тільки підкреслюють її білосніжну шкіру. Бертальда на це заперечливо похитала головою.

— Та я можу їх позбутися, — врешті мовила вона. — Але замковий колодязь, з якого я зазвичай веліла приносити мені чудову воду, що очищала мою шкіру, закритий. Якби ж я сьогодні мала хоч пляшечку такої води!

— Тільки цього і бракує? — засміялася прудка служниця і вибігла з кімнати.

— Чи вона, дурненька, не надумала, — радісно і здивовано запитала Бертальда, — ще сьогодні ввечері зняти камінь з колодязя?

І тут вони почули, що двором ішли чоловіки, а з вікна побачили, як послужлива дівчина вела їх до колодязя — а вони несли на плечах жердини та інший реманент.

— Звісно, це така моя воля, — посміхнулася Бертальда, — тільки нехай не заважають.

Вона зраділа, що зараз їй досить легкого поруху, щоб здійснити те, у чому раніше їй так болісно відмовляли, і вона почала стежити за роботою на подвір'ї, освітленому місяцем.

Чоловіки з натугою підіймали великий камінь, час від часу хтось із них зітхав, нагадуючи, що вони руйнують те, що наказала зробити попередня господиня, яку всі так любили. Та робота йшла значно легше, ніж вони уявляли. Здавалося, що якась сила з колодязя допомагає їм зняти камінь.

— Здається, — здивовано перегукувались робітники, — ніби колодязь перетворився на водограй.

Камінь піднімали все вище й вище, і майже без допомоги робітників він глухо впав на бруківку. Та вмить із колодязя урочисто здійнялася вода у вигляді стовпа, спершу вони подумали, що це справді водограй, аж поки не

помітили, що у цій воді проглядається бліда жіноча постать у білих шатах. Вона гірко плакала, боязко здіймаючи руки над головою, й поважно, не поспішаючи, крокувала до будівлі замку. Челядь миттю розбіглася від колодязя, а Бертальда зі служницями, зблідлі та сповнені жаху, завмерли біля вікна. Проходячи саме під вікнами їхньої кімнати, постать звела свій погляд до них угору із жалібним стогоном, а Бертальді здалося, що під вуаллю вона впізнала бліді риси обличчя Ундіни. Та вона вже пройшла важкими, скованими повільними кроками, ніби йшла на страту. Бертальда крикнула, що потрібно покликати Гульдбранда, проте жодна зі служниць не наважилася зрушити з місця, та й сама наречена замовкла, ніби злякавшись власного голосу.

Поки вони ще й далі стояли біля вікна, сповнені жаху й непорушні, ніби статуї, дивна гостя зайшла в замок, піднялася добре знайомими їй сходами, пройшла давно відомими їй залами, все ще тихо плачучи. Ох, вона ж тут колись ходила!

Лицар тим часом уже відпустив прислугу. Напівроздягнений, він сумно стояв перед дзеркалом, свічка тьмяно горіла біля нього. Та раптом щось тихо-тихо постукало пальчиком

у двері. Так робила раніше Ундіна, коли хотіла його подразнити.

— Це все лише фантазії! — говорив він до себе. — А зараз на мене чекає шлюбне ложе.

— Чекає, але холодне! — почув він заплаканий голос за дверима кімнати, а потім побачив у дзеркалі, як відчинилися двері й дуже повільно зайшла біла гостя. Вона сумирно закрила двері на замок і тихо сказала:

— Ви відкрили колодязь, і ось я прийшла, а ти повинен померти.

Його серце гучно билось, і він відчув, що інакше й не може бути, але закрив очі руками і мовив:

— Не лякай мене у мій смертний час. Якщо за вуаллю ти ховаєш жахливе обличчя, то не показуй його мені. Убий мене так, щоб я тебе не бачив.

— Ох, — відказала йому гостя, — чи не хочеш ти поглянути на мене ще хоч раз? Я красива, якою була й тоді, коли ти залицявся до мене на косі.

— Ой, якби ж так і було! — зітхнув Гульдбранд. — І якби ж я міг померти від твого цілунку.

— З радістю, мій коханий, — відповіла вона йому.

І підняла свою вуаль, яка привідкрила її чудове обличчя, осяяне небесною посмішкою. Зворушений коханням та близькістю смерті, лицар подався до неї, Ундіна подарувала йому неземний поцілунок, але більше не відпустила зі своїх обіймів. Притискала його до себе все міцніше і плакала так, ніби хотіла виплакати всю душу. Її сльози падали на очі лицаря і болісно, але й солодко розливалися у його грудях, аж поки він не припинив дихати і його бездиханне тіло ніжно не скотилося з її гарних рук на подушки.

— Я заплакала його до смерті, — повідомила вона кількох слуг, яких зустріла в передпокої, а потім пішла крізь налякану челядь до колодязя.

Розділ дев'ятнадцятий

Про те, як поховали лицаря Тульдбранда

Отець Гайльман прибув до замку, як тільки в окрузі оголосили про смерть пана фон Рингштеттена. Він з'явився саме тієї миті, коли монах, який вінчав нещасливих наречених, сповнений жаху, втікав за ворота замку.

— Гаразд, — сказав Гайльман, коли йому розповіли про те, що сталося. — А зараз я за-

ступаю на службу, і мені не потрібні ніякі помічники.

Після цього він почав розраджувати овдовілу наречену, хоча вона не здатна була розчутити його втішання через свою життєлюбну світську вдачу. А старий рибалка хоча й був щиро засмучений долею доньки і зятя, та коли Бертальда, не перестаючи, продовжувала називати Ундіну вбивцею і чарівницею, він спокійно сказав:

— Інакше й не могло статися. Це не що інше, як суд Божий, і ніхто не взяв смерть Гульдбранда так близько до серця, як та, що змушена була його вбити, бідна, покинута Ундіна!

Рибалка допомагав влаштувати похорон відповідно до статусу померлого. Його мали поховати на цвинтарі біля церкви, де були могили всіх його предків і якій вони, як і він, щедро дарували різні вольності та пожертви. Щит та шолом лицаря вже лежали на домовині, його мали з ними опустити в могилу, бо пан Гульдбранд фон Рингштеттен був останнім зі свого роду. Почалася болісна жалобна хода, голосіння линули в ясну спокійну синь неба, Гайльман ішов попереду, високо тримаючи розп'яття, за ним крокувала невтішна Бертальда, спираючись на руку свого старого батька.

Та раптом поміж жінок-плакальниць, які супроводжували вдову, з'явилася білосніжна постать з вуаллю, яка здіймала руки до неба і жалібно голосила. Ті, біля кого вона йшла, відчували невимовний страх, вони сахнулися убік або подалися назад, злякавши тим самим інших, біля яких тепер опинилася біла чужинка, тож у жалобній процесії зчинилася метушня. Кілька сміливців наважилися заговорити до неї та спробували вивести її звідти, однак вона вислизала з рук і далі продовжувала урочисто повільно крокувати за похоронною ходою. Урешті, просуваючись уперед поміж наляканих служниць, вона підійшла впритул до Бертальди, сповільнила свій крок, але вдова не помічала її, і вона продовжувала покірно йти за нею.

Так жінки йшли аж до цвинтаря, де похоронна хода зупинилась і обступила могилу. І тут Бертальда помітила непрохану супутницю та звеліла їй покинути місце спочинку лицаря, охоплена гнівом і жахом. Постать лише заперечливо похитала головою, не знімаючи вуаль, і звела руки до Бертальди, ніби в молитві, чим дуже зворушила її, і зі сльозами на очах вона пригадала, як Ундіна колись на Дунаї хотіла подарувати їй коралове намисто. У цей час отець Гайльман закликав усіх до тиші, щоб помолитися за померлого, над яким вже росла

могила. Бертальда замовкла і стала на коліна, за нею всі інші, а потім і гробарі, коли закінчили засипати яму. Та коли всі вже піднялися, біля постать зникла, а на траві, де вона схилила коліна, задзюрчав срібний струмочок, який струменів і тік, аж поки майже повністю не обвив могилу лицаря, а потім побіг далі та влився у тихе джерельце неподалік від цвинтаря.

Ще впродовж багатьох років опісля місцеві жителі показували цей струмочок і запевняли, що це бідна, покинута Ундіна, яка все ще ніжно обіймає рученятами свого коханого.

ЗМІСТ

<i>Присвята</i>	3
<i>Розділ перший</i>	
Про те, як лицар прийшов до рибалки	5
<i>Розділ другий</i>	
Про те, як Ундіна прийшла до рибалки	15
<i>Розділ третій</i>	
Про те, як чоловіки знайшли Ундіну	26
<i>Розділ четвертий</i>	
Про те, що спіткало лицаря в лісі	34
<i>Розділ п'ятий</i>	
Про те, як лицарю жилося на косі	46
<i>Розділ шостий</i>	
Про вінчання	54
<i>Розділ сьомий</i>	
Про те, що трапилося весільного вечора	63
<i>Розділ восьмий</i>	
День після весілля	68
<i>Розділ дев'ятий</i>	
Про те, як лицар забрав із собою молоду дружину	76

<i>Розділ десятий</i>	
Про те, як їм жилося в місті	84
<i>Розділ одинадцятий</i>	
Іменини Бертальди	90
<i>Розділ дванадцятий</i>	
Про те, як вони покинули імперське місто	100
<i>Розділ тринадцятий</i>	
Про те, як їм жилося в замку Рингштеттен....	106
<i>Розділ чотирнадцятий</i>	
Про те, як Бертальда з лицарем повернулися.....	116
<i>Розділ п'ятнадцятий</i>	
Подорож до Відня	126
<i>Розділ шістнадцятий</i>	
Про те, як далі жилося Гульдбранду.....	135
<i>Розділ сімнадцятий</i>	
Сон лицаря.....	141
<i>Розділ вісімнадцятий</i>	
Про те, як лицар Гульдбранд відгуляв весілля	146
<i>Розділ дев'ятнадцятий</i>	
Про те, як поховали лицаря Гульдбранда	153

Літературно-художнє видання

Серія “СКАРБИ”

Ла МОТТ ФУКЕ Фрідріх де

УНДІНА

У книзі використано ілюстрації А. Рекхема, в оформленні обкладинки — ілюстрацію братів Лімбургів до “Розкішного часослова герцога Беррійського” (1410—1416).

Підп. до друку 02.12.2015. Формат 70×90 1/32.

Папір книжк. Друк офс. Гарнітура SchoolBook.

Ум. друк. арк. 5,85. Обл.-вид. арк. 4,19.

Видавництво “Знання”, 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3596

від 05.10.2009.

Тел.: (044) 234-80-43, 234-23-36.

E-mail: sales@znannia.com.ua

<http://www.znannia.com.ua>

Замовлення № 16-133.

Віддруковано на ПАТ “Білоцерківська книжкова фабрика”,

09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4.

Свідоцтво серія ДК № 4063 від 11.05.2011р.

Впроваджена система управління якістю

згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000